

ภาคผนวก ก

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายรายบุคคลทั้งหมด 15 คน

กรณีศึกษาที่ 1

เพศหญิง จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษา ที่อาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง สมรสแต่แยกกันอยู่กับสามี มีบุตรชายและบุตรสาวรวม 4 คน ปัจจุบันประกอบอาชีพทำสวนยาง เลี้ยงสัตว์ และทำการเกษตร ก่อนเกิดความพิการประกอบอาชีพขายอาหารในวิทยาลัยอาชีวศึกษาอำเภอควนขนุน และมีรายได้เสริมจากการขายหอยเถื่อน ต่อมาจึงเปลี่ยนอาชีพเป็นตัวแทนขายประกันชีวิต

สาเหตุความพิการ

เกิดความพิการจากอุบัติเหตุทางรถเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2543 ทำให้แขนซ้ายตั้งแต่ไหล่ลงมาขาด ระยะแรกที่เกิดความพิการเธอทำใจกับความพิการของตนเองไม่ได้ เพราะคิดว่ามีแขนเพียงข้างเดียว คงทำอะไรไม่ได้ ขับรถก็ไม่ได้ ไม่มีปัญญาทำมาหากิน ความรู้สึกในความพิการของเธอในเวลานั้น คือ รู้สึกทุกข์ใจ กังวลในการดำเนินชีวิตต่อไป สามีของเธอไม่ได้ดูแลและหารายได้เพื่อจุนเจือครอบครัว กลับชอบดื่มเหล้าและเล่นการพนัน เธอจึงได้ตัดสินใจแยกกันอยู่ และยังมีภาระต้องเลี้ยงดูหลาน เพราะลูกสาวคนกลางของเธอเสียชีวิต ลูกคนอื่น ๆ ก็แต่งงานมีครอบครัวอยู่ไกลออกไป

จนกระทั่งคนที่รู้จักกันชวนให้ทำธุรกิจขายตรงด้วยกัน คนก็อุดหนุนเพราะสงสารที่พิการและยังพอมีลูกค้าที่รู้จักเมื่อขายประกันชีวิต การทำงานในเดือนแรกได้เงินปันผลหมื่นกว่าบาท คิดอย่างภูมิใจและคิดเสมอว่า แม้ว่าตัวเธอจะพิการก็สามารถทำงานหาเงินได้

การมองความพิการของตนเอง

โดยส่วนตัวแล้วเธอมองความพิการในแง่ดี ไม่ได้คิดว่าเธอพิการ เพราะสังคมก็ยอมรับไม่ได้ปฏิเสธ และเธอก็เข้าได้กับทุก ๆ คน การทำงานในหน้าที่ประธานชมรมเพิ่มพูน

พลังชีวิต อำเภอกวนขนุน ทำให้เธอได้ฝึกทักษะในการประสานงานกับคนหลายตำแหน่ง เช่น พระครู เจ้าหน้าทีราชการ เจ้าหน้าที่ อบต. นายอำเภอ

“กล้าที่จะเปิดให้ตนเองออกสู่สังคม ไม่แสดงตนว่าเป็นคนอ่อนแอ”

“ป่าไม่ได้คิดว่าชีวิตเราพิการ ชีวิตเราเหมือนกับผู้อื่น สังคมยอมรับ ไม่ได้ปฏิเสธ เราไปที่ไหนคนใหญ่คนโตก็จะต้อนรับเรา”

ความรู้สึกและจิตใจของสตรีชราพิการที่ไม่ย่อท้อต่อความพิการ

เธอมีคิดและเตือนตนเองอยู่เสมอว่าตราบใดที่ตนยังมีความสามารถและมีกำลังใจที่ดี จะไม่ยอมนอนจมกับความพิการต้องลุกขึ้นมาประกอบอาชีพเพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่าคนพิการก็มี ความสามารถที่เทียบเท่ากับคนทั่วไป ไม่ถูกสังคมทอดทิ้ง และมีสิทธิเท่าเทียมกับกับคนทั่วไป ดัง คำบอกเล่าที่เธอพูดให้ผู้ศึกษาฟังว่า

“ป่าอยู่จะอยู่เฉย ๆ รับเบี้ยคนพิการได้อย่างไร ไม่ได้พิการรุนแรงเสียหน่อย แม้ว่าจะ แขนขาดแต่ความสามารถของป่าอาจจะดีกว่าคนที่ครบ 32 ก็ได้ ทุกอย่างป่าทำได้ อบต. ชะมวง จัดงาน คนอื่นไม่เล่นป่าเล่นเอง ลงแข่งได้ที่ 1-3 ทุกครั้ง”

อุทิศตนเพื่อจิตอาสา

การทำงานของเธอสืบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของสังคม เกิดจากการ ทำงานที่ทุ่มเท และการทำงานด้วยจิตอาสา ความต้องการที่ช่วยเหลือเพื่อนคนพิการอย่างแท้จริง การทำงานเพื่อช่วยเหลือเพื่อนคนพิการในท้องถิ่นทำให้เธอรู้สึกสนุกไปกับงาน การต้อนรับและ มิตรภาพที่เธอได้รับทุกครั้ง เมื่อที่เธอเดินทางไปที่ไหนก็จะได้รับกำลังใจและการสนับสนุนให้เธอได้ ทำงานเพื่อเป็นปากเป็นเสียงให้คนพิการต่อไป อีกทั้งกำลังใจจากครอบครัวที่สนับสนุนให้ออก มาร่วมกิจกรรมในสังคม เช่น ไปอบรมในต่างจังหวัดและทำงานสังคม ความตั้งใจของเธอที่มีต่อ งานสังคมที่ผู้ศึกษาได้รับฟังแสดงให้เห็นความตั้งใจในการทำงานแบบไม่หวังผลตอบแทน

“เงินค่าเรียนที่ส่งเสีย อย่าให้เสียคุณค่า ถึงแม้ไม่ได้ทำงานเหมือนที่แม่ส่งให้เรียน ก็ ทำประโยชน์ส่วนร่วม ให้หลุดค่าเทอม”

“ป่าไปทำงานที่ไหนก็ไม่ได้ค่าตอบแทนอะไรเลย เพราะชีวิตนี้เราอุทิศแล้ว ตั้งใจว่าจะ ทำเพื่อบุญเพื่อกุศล ทำด้วยจิตอาสา”

“ก่อนพิการป่าก็เป็นอ.ส.ม. ดูแลคนพิการในตำบล อำเภอ ไม่ให้น้อยหน้ากว่า ตำบล และอำเภออื่น ๆ ต่อไปจะปรับปรุงพัฒนาดียิ่ง ๆ ขึ้นไปจนกว่าชีวิตของป่าเสียไป”

พลังและกำลังใจให้แก่ตนเอง

เธอคิดเพียงว่าสิ่งใดที่เกิดขึ้นกับเธอทั้งสิ่งที่ดีหรือไม่ดี มันเป็นธรรมชาติที่มีทั้งของดี และของเสีย ถ้าเราเรียนรู้ได้แบบนี้จะทำให้มีกำลังใจในการดำรงชีวิต ไม่เครียด เพราะสิ่งใดจะเกิด ก็ให้มันเกิดห้ามกันไม่ได้ นอกจากความการสร้างความเข้มแข็งให้กับตัวเองแล้ว เธอยังมีหลัก สำคัญที่ใช้ในการทำงานและความมุ่งมั่นและให้กับตนเอง เช่น

1. กำลังใจ ซึ่งกำลังใจที่เกิดขึ้นนั้น ทั้งจากตัวเองที่มีความเข้มแข็งในตนเอง ไม่ย่อ ท้อแม้มีอุปสรรค และจากคนในครอบครัว เพื่อนบ้าน และเพื่อนร่วมงาน
2. การต่อสู้กับอุปสรรค แม้ว่าผู้นำในท้องถิ่นไม่ได้ให้การสนับสนุน หรือ สังคมที่ยัง มองตัวเธอเองว่าทำเพราะอยากเด่นอยากดัง
3. ความขยันหมั่นเพียรและมุ่งมั่นทำงานเพื่อให้สังคมยอมรับ

ตระหนักในสิทธิของตนเอง

ความรู้และความเข้าใจในเรื่องสิทธิของเธอ คือ ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การอยู่บนพื้นฐานสิทธิของพลเมืองที่ต้องมีความเท่าเทียมกับคนทั่วไป

“เรามีสิทธิเท่าเทียมกับคนที่ครบ 32 ปีจะแขนขาดแต่ความสามารถของป่าอาจจะ ดีกว่าคนที่ครบ 32 ก็ได้”

คนพิการและชมรมที่เข้มแข็ง

แม้ว่าคนพิการในท้องถิ่นจะเป็นแค่คนจน ๆ แต่งานในชมรมฯของเธอก็มีคนศรัทธา เนื่องจากงานของชมรมฯที่มีความเข้มแข็ง เพราะทุกคนในชมรมมีความเข้าใจและเป้าหมาย เดียวกัน และ ทุกคนทำงานกันด้วยความรัก ความสนิทสนม สมาชิกทุกคนร่วมแรงร่วมใจในการ ทำงานอยู่ตลอด ช่วยกันหรือในเรื่องงานกันเดือนละ 1 ครั้ง อีกทั้งชมรมฯได้รับความช่วยเหลือของ คนที่มีอำนาจ มีหน้ามีตาในชุมชน ผู้นำในชุมชน พระเจ้าคณะอำเภอ พยายามหาทุนจากภายนอก ด้วยตนเอง หรือระดมทุนจากการตั้งตู้เงินบริจาคตามโรงพยาบาล ชมรมของเธอได้สร้างคนพิการ

ให้มีการตื่นตัวและเข้มแข็งแล้วกว่า 80% ของตำบล และรวมกลุ่มขึ้นเป็นชมรม ขนาดกลาง และตั้งผู้มีอำนาจในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรม เช่น พระครูประจำตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปัจจุบันมีโครงการมากมาย เช่นโครงการทุนการศึกษาแก่บุตรหลานคนพิการ โครงการอาชีพคนพิการ เช่น ทำน้ำยาล้างจาน

กระตุ้นให้เพื่อนคนพิการเปิดใจหรือยอมรับโอกาส

เธอเปรียบตนเองว่าเป็นกระบอกเสียงให้คนพิการและบอกเล่าเรื่องต่าง ๆ ให้กับคนพิการ กระตุ้นให้พวกเขาเข้มแข็งด้วยการเข้าไปพูดคุยและให้คำปรึกษาด้วยความจริงใจพร้อมทั้งให้ความอบอุ่นเป็นกันเอง แนะนำและพาคนพิการมาพบกับเจ้าหน้าที่ เพื่อรับฟังคำแนะนำและความรู้

การถ่ายทอดเรื่องสิทธิให้เพื่อนคนพิการเธอแนะนำว่าให้เพื่อนคนพิการให้ทำตามกฎหมายเกี่ยวกับคนพิการ เช่น ขึ้นทะเบียนคนพิการ เพื่อได้รับสมุดประจำตัวคนพิการ หรือบัตร ท. 74 พยายามกระตุ้นให้เขาสู่อิสระกายนอกให้เข้าเผชิญความจริงมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สิทธิต่าง ๆ ของเขาเอง เข้าร่วมเป็นเครือข่ายเพื่อความสะดวกในการติดต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง หรือร่วมกันทำกิจกรรมกับภาคส่วนอื่นในสังคมหรือคนพิการด้วยกันเอง

“รัฐบาลยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือตลอดเวลา คุณไม่ภูมิใจหรือ คุณต้องออกไปหาโอกาส คุณมานอนเฉย ๆ คุณได้อะไร ลูกคนพิการคุณนั่งเฝ้าเฉย ๆ คุณได้อะไร”

“ป่าออกไปหลายหมู่บ้าน ต้องไปหาผู้ใหญ่บ้าน อบต. เพื่อค้นหาคนพิการให้เงินทุนประกอบอาชีพ เลี้ยงสัตว์”

“มีครอบครัวคนพิการครอบครัวหนึ่ง สามีประสบอุบัติเหตุพิการนอนอยู่บ้านเฉย ๆ มา 6 ปี พูดไม่ได้ นอนพลิกไปพลิกมานอนทั้งวัน ภรรยาพาพูดคุยกับป่า แกเครียดมาก ๆ เข้า-เย็นนั่งเฝ้าไม่ได้พูดคุยกับใคร ป้อนข้าว อาบน้ำ เปลี่ยนผ้าอ้อม ป่าจึงบอกว่าเราอยู่อย่างนี้อย่างเดียวเวลามีกิจกรรม เราต้องออกไปมั้งเราต้องไปฟัง ไปพบเห็นผู้คน เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนและได้รับแนะนำจากเจ้าหน้าที่”

การถ่ายทอดเรื่องสิทธิให้เพื่อนคนพิการ

สิ่งแรกที่เธอแนะนำว่ากับเพื่อนคนพิการ คือ ให้ทำตามกฎหมาย เช่น ขึ้นทะเบียนคนพิการ เพื่อได้รับสมุดประจำตัวคนพิการ หรือ บัตร ท. 74 พยายามกระตุ้นให้เขาสู่อิสระ

ภายนอกให้เข้าเผชิญความจริงมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สิทธิต่าง ๆ ของเขาเอง เข้าร่วมเป็นเครือข่ายเพื่อความสะดวกรในการติดต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง หรือร่วมกันทำกิจกรรมกับคนพิการด้วยกันเอง หรือภาคส่วนอื่นในสังคม

“ป่าใช้ความสามารถในการพูด พูดคุยให้ความรู้จักเข้าสู่สังคม เข้าหาเพื่อนคนพิการด้วยกัน พูดให้เขาารู้เรื่องสังคม ให้พาตัวเองออกไปสู่สังคมหรือได้รู้ว่าสังคมไม่ทอดทิ้งเรานะ”

“เราเป็นคนพิการที่สังคมยอมรับ อย่าทำอหังการ ต้องเข้มแข็ง และออกมาข้างนอกได้ทำประโยชน์เพื่อสังคม เพื่อบ้านเมืองของเรา

“องค์กรคนพิการสำคัญที่ผู้นำคนพิการ ผู้นำได้พูดคุยกับคนพิการ ชักชวนให้ออกไปตามที่ต่าง ๆ ให้ความสนิทสนม สนุกสนาน”

“อบต. มีกิจกรรมเราก็ชวนและบอกเล่าคนพิการให้ไปมีส่วนร่วมตรงนั้น ชำราชาการที่มาร่วมกิจกรรมจะได้เห็นว่าคนพิการก็เขามาช่วยเหลืองานสังคมด้วย”

วิธีการและเทคนิคที่ใช้ถ่ายทอดความตระหนักแก่เพื่อนคนพิการ เธอได้ใช้ความจริงใจ ความเป็นกันเองและทักษะในการพูดในกระตุ้นเพื่อนคนพิการให้เกิดความเข้มแข็ง และตระหนักในสิทธิของตนเอง

“เราอ่านอนหลับทับสิทธิ เราต้องคอยชวนช่วยด้วยตัวเองบ้าง”

“สังคมยอมรับทุกหน่วยงานให้ ความช่วยเหลือ แล้วแต่คนพิการจะยอมรับหรือไม่พยายามให้เขาเข้าสู่สังคมภายนอก แนะนำและคนพิการมาพบกับเจ้าหน้าที่”

ปัจจัยที่ทำให้ท้อแท้

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการทำงานด้านคนพิการ คือ ผู้นำในท้องถิ่นไม่ค่อยให้การสนับสนุน หรือสนใจกับความรู้เกี่ยวกับคนพิการ แต่เธอคิดเพียงว่า ถ้าคนอื่นไม่ถาม ก็ไม่รู้ไม่เข้าใจ เราทำเองรู้เอง ได้บุญเอง และบุญจากการทำเพื่อสังคมจะยังย้อนกลับมาหาตัวเรา ความดีเราควรจะทำไปเรื่อย ๆ ถึงแม้ว่าใครไม่สนใจ เพราะเราไม่เคยปิดป้ายประกาศหรือบอกกล่าวให้ทราบ แต่สักวันหนึ่งเขาจะสนใจเรา เช่น เมื่อคนพิการออกสู่มาสู่สังคมเยอะ คนใหญ่คนโต ผู้บริการในชุมชนก็จะได้รับรู้

“เราเป็นคล้ายหนังตะลุงให้เชิดให้เขาพากย์ แต่ความดีที่เราทำนั้นมันก็ไม่เคยหายไปไหนนะ เป็นคนติดทองหลังพระ”

“สังคมชนบทนั้นเห็นแก่ตัว ผู้นำท้องถิ่นเห็นแก่พวกพ้อง คนที่เป็นญาติคนใหญ่คนโตก็จะได้รับสวัสดิการมากกว่า

เปลี่ยนวิกฤตเป็นกำลังใจ

แม้ว่าการทำงานของเธอมักจะพบอุปสรรคจากทัศนคติและความไม่เข้าใจของคนในสังคม แต่เธอก็ไม่ได้หมดกำลังใจในการทำงาน แต่กลับทุ่มเทและอุทิศให้กับการทำงาน โดยไม่สนใจทัศนคติทางลบหรือคำพูดที่เสียดสีตัวเธอ

“ใครก็ยก ใครก็นินทา ป้าไม่ได้ตอบสนองอะไร เคยไม่ได้โกรธอะไร เราไม่ได้ทำอะไรผิด เขาทำอะไรก็ได้ผลอย่างไร เขาก็นินทาป้าว่า พอหลานไปโรงเรียนมันก็นิ่งทึบๆ แต่จริงๆ เราไปทำงาน”

คนพิการอยากทำประโยชน์ให้กับสังคม

คนพิการสามารถทำประโยชน์ให้แก่สังคมหลายอย่าง เช่น การบอกเล่าเรื่องสิทธิให้แก่เพื่อนคนพิการ เป็นกำลังใจให้กันไม่ท้อแท้ ออกมาทำประโยชน์เพื่อสังคม เพื่อบ้านเมืองของเมื่อคนพิการเข้มแข็งและพร้อมเสียสละชีวิตและตัวเราเพื่อทำงานสังคม เมื่อเราไปได้พบปะข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ต้องกล้าเสนอตัวว่า เราเป็นอาสาสมัครเพื่อช่วยงานสังคม เช่น อบต. มีกิจกรรมเราก็ชวนและบอกเล่าคนพิการให้ไปมีส่วนร่วม ข้าราชการหรือคนที่มาร่วมกิจกรรมจะได้เห็นว่าคนพิการก็เขามาช่วยเหลืองานสังคมด้วย

ข้อคิดเห็นเรื่องสิทธิและโอกาสทางสังคมและของคนพิการ

สิทธิและโอกาสทางสังคมคงจะสูงขึ้น เพราะสังคมยอมรับหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐยอมรับและยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ สังคมเป็นหน่วยงานต่าง ๆ ให้ แต่คนพิการยังไม่กล้าที่จะเดินออกมาเอง สังคมยอมรับทุกหน่วยงานให้ ความช่วยเหลือที่รัฐจัดให้ก็นิ่งที่สุดแล้วแต่คนพิการจะยอมรับหรือไม่ คนพิการบางคนไม่ชอบให้ใครมายุ่ง เข้าไปยุ่งไม่ค่อยได้ แต่เพื่อนได้รับสวัสดิการก็อยากได้บ้าง

กรณีศึกษาที่ 2

เพศชาย สถานภาพสมรสมีบุตร 2 คน ภูมิลำเนาเป็นคนจังหวัดพัทลุง เดิมครอบครัวฐานะปานกลาง เมื่ออายุ 4 ขวบ เป็นโปลิโอ เนื่องจากในครอบครัวอยู่ในต่างจังหวัดจึงไม่มีความรู้และไม่ได้รับยาเพื่อป้องกัน ความรู้สึกกับความพิการของตัวเองจึงคิดว่า ความพิการเป็นโชคร้ายที่เกิดขึ้นกับชีวิต

“พี่น้อง 10 คนก็ไม่มีใครคิด มันเป็นความที่โชคไม่เข้าข้างเท่าไรจึงมาตกที่ผมเพียงคนเดียว”

แต่ความพิการของตัวเองไม่ได้ทำให้ผู้เป็นแม่คิดโทษโชคชะตา แต่กลับตั้งความหวังกับลูกชายให้ ได้เป็นเจ้าของคนนายคน

“แม่อยากให้ได้เรียน แม่ตั้งความหวังไว้ว่า แม้จะพิการก็ยังอยากให้เป็นเสมียนบัญชี จะได้เป็นเจ้าของคนนายคน”

แรงกระตุ้นที่ต้องการเอาชนะความพิการ

ตัวเองได้ดิ้นรนสู้กับความพิการ เพื่อได้แสดงให้เห็นสังคมรู้ว่าคนพิการไม่ได้ด้อยและคิดหาหนทางต่อสู้ให้ชีวิตดีขึ้น

“ในบ้านนอกมีการตากข้าว เขาพูดไว้ว่าถ้าไม่รู้จะทำอะไรก็ไล่ไก่ละกัน ไก่ที่ตากข้าว รู้สึกว่ามันมีค่าน้อยเหลือเกิน ปกติเขาไม่ไล่กันหรอก”

สถานการณ์กระตุ้นให้ออกสู้สังคม

พอเรียนถึง ม.2 เหมือนมีมรสุมชีวิตพัดผ่านคุณพ่อเสียชีวิต แม่เป็นแม่บ้านไม่ได้ทำงาน ทำให้เราต้องหยุดการศึกษาเท่านั้น ให้พี่ ๆ เรียนจบปริญญาตรี ส่วนตัวเองคิดว่าเรียนที่หลังก็คงได้เมื่อได้ไปคุยนักสังคมสงเคราะห์ที่โรงพยาบาล จึงได้ตัดสินใจไปเรียนต่อที่ศูนย์พระประแดงฯ

“สถานการณ์บังคับให้ผมต้องไปแล้วละ ตอนนั้นอายุเพียงสิบกว่าปีต้องออกจากบ้านกินนอนทั้งน้ำตาเหมือนกัน เรามันเด็กบ้านนอก ผู้คนเยอะเราไม่เคยเจอ”

เมื่อมาเรียนที่พระประแดงเขาเองก็ต้องผิดหวัง เพราะเจ้าหน้าที่ไม่ให้เรียนต่อมหาวิทยาลัยกับโทรทัศน์

“ตอนที่ผมไปจากบ้านอายุ 14 ปีอายุยังไม่ครบให้กลับบ้าน มันเป็นกลอุบายของเจ้าหน้าที่ในตอนนั้น เพราะว่ามาจากที่ไหนก็เรียนอเล็กทรอนิกส์ เพราะว่าฟังดูแล้วมันเท่ๆ เขาต้องการให้ไปแผนกอื่น ๆ”

แต่ด้วยความตั้งใจและไม่อยากกลับไปบ้านแบบเสียเวลาและโอกาสโดยเปล่าประโยชน์ จึงตัดสินใจเปลี่ยนมาเรียนช่างเครื่องหนัง ซึ่งการเข้ามาเรียนในศูนย์พระประแดงเขาได้คิดเสมอว่าทำให้เขามีโอกาสเรียนรู้และปรับตัว เช่น สร้างนิสัยให้มีระเบียบ การอยู่ร่วมกันในสังคม

“มันต้องปรับหลายเรื่อง ตื่นเช้ามาก็กินข้าวต้มกับถั่วลิสงคั่ว อาหารที่นี้รสจืด เราทานแต่อาหารที่ปักษ์ใต้รสจะจัด รู้แต่ว่าจะกินก็กิน ๆ เข้าไป ไม่ย่อท้อ แต่เมื่อปรับสภาพได้ก็การมุ่งหน้ามุ่งตาทำงาน”

หลังจากเข้าเรียนที่ศูนย์พระประแดงในเทอมแรกก็ได้เรียนเต็มที พอขึ้นเทอมที่ 2 อยากมีรายได้เพื่อนชวนไปขายฉลากกินแบ่งก็ไปขายแถวพระประแดง เมื่อเรียนจบเจ้าของบริษัทที่นี่ เวทย์ ได้ให้โอกาสเขากับเพื่อนคนพิการรับเข้าทำงานโดยทั้งที่ยังไม่รู้ว่าจะบรรจุเข้าทำงานในตำแหน่งอะไร เมื่อเรียนจบช่างหนังเลยประจำอยู่ในแผนกปลอกหนัง

จากคำพูดของคนในสังคมที่พูดเสมอ ๆ ว่า “อันนี้คนพิการทำไม่ได้” เขาจึงมีความคิดว่า อะไรที่คนทั่วไปทำได้ เขาจะต้องพิสูจน์ให้สังคมได้รับรู้และเปลี่ยนทัศนคติได้ว่า คนพิการก็สามารถทำได้เช่นกันกับคนทั่วไป ซึ่งการทำงานโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคจึงเป็นสิ่งที่พิสูจน์ให้เห็นถึงความตั้งใจและความสามารถของเขา

“ผมอายุน้อยที่สุดในทีมงานทั้ง 4 คน จึงรู้สึกว่าเขาเปรียบ เราอายุน้อยไม่ทันเขาเราเพิ่งฝึกงาน เพื่อนเลือกทำแต่เครื่องจักรที่ช้า ๆ มันทำงานง่าย เครื่องจักรที่มันเร็วเรายังทำไม่ค่อยได้ บางครั้งก็ทำงานเขาเสียหาย แต่เวลานั้นมันเป็นครูให้ผมเลย เราได้เครื่องจักรเร็ว เราได้งานมากกว่าการที่เราถูกเขาเปรียบกลายเป็นเราได้ดี ได้เงินเดือน 1,200 บาท ในสมัย พ.ศ. 2526 มีเงินเดือนใช้ได้เลยละ คนพิการในรุ่นนั้นถือว่าผมประสบความสำเร็จที่สูง เมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อน ๆ ในยุคนั้น เพราะว่าการทำงานของเราไปไกล หลังจาก 3 เดือนไปแล้วเงินเดือนขึ้น เดือนละ 50 บาท 50 บาท เดือนต่อไปก็ 100 คนที่เป็นหัวหน้าออกจากงาน ผมจึงได้รับคัดเลือกให้เป็นหัวหน้าแทนเงินเดือนเกือบ 2,000 บาท”

ชีวิตส่วนตัวแต่ครอบครัวช่วยกำหนด

เมื่อใช้ชีวิตในกรุงเทพได้พักหนึ่งเริ่มเก็บเงินได้จำนวนหนึ่งเราเก็บเงินได้ เพราะเราไม่ยุ่งเกี่ยวกับเหล้ายาบุหรี่ เพราะแม่บอกว่าห้ามกลัวคำของแม่ มีชีวิตคู่แม่ก็หวังดีกลัวว่าเราไปอยู่ต่างบ้าน เราพิจารณาแฟนเราเป็นคนปกติเขากลัวว่า เราเจ็บไข้ได้ป่วยเราจะถูกทอดทิ้ง

“ผมก็เคยคุยก่อน แม่ว่าอย่างไรก็ว่าอย่างนั้นเลยเอาตามนั้นเลย ตอนเราทำงานโรงงานเราก็มีคนรักเราก็อยู่ด้วยกัน แต่คนที่เรารักไม่ได้แต่ง”

ในช่วงแรกที่ครอบครัวพยายามจัดการชีวิตให้เขา ก็รู้สึกกดดันเป็นอย่างมาก แต่ชีวิตที่ประสบความสำเร็จซึ่งไม่ได้เป็นแนวทางที่เขากำหนดให้ ก็พิสูจน์ให้ครอบครัวได้เห็นและให้สำคัญแก่เขาในลำดับต้น ๆ

ไม่มองความพิการของตนแต่มองที่ผลงาน

การใช้ชีวิตกับความพิการของตนเองได้อย่างมีความสุข ในทัศนคติของเขาได้ใช้เวลาไปกับการทำงาน วางแผนให้ชีวิตประสบความสำเร็จ ไม่ปล่อยชีวิตไปแบบเปล่าประโยชน์ และการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ซึ่งการทำงานเป็นส่วนหนึ่งให้เขาได้นั่งก้าวผ่านและลืมความพิการ

“ไม่ต้องไปคิดเลย เมื่อเราทำงาน เรามีเงิน”

“ไม่คิดว่าตัวเองทำอะไรไม่ได้ ถ้ายังไม่ลองทำ พยายามเข้าข้างตัวเองว่า อันนี้ฉันยังไม่รู้ มันใจว่าเราทำได้”

ฝ่าฟันกับอุปสรรคของชีวิต

เขาเองมีได้พิสูจน์และตัดสินใจเปลี่ยนงานอีกครั้ง จึงได้เรียนซ่อมวิทยุกับโทรทัศน์ ตามที่แม่บอก พอเรียนจบก็เปิดซ่อมเลย ด้วยความใจร้อนไม่ได้หาประสบการณ์ก่อน เมื่อเกิดปัญหาซ่อมไม่ได้ บางครั้งเจอลูกค้าต่อว่า ซ่อมโทรทัศน์ไม่เหมือนซ่อมรถ เพราะล้อเสียซ่อมล้อ เครื่องเสียซ่อมเครื่อง แต่ถ้าโทรทัศน์ไม่ว่าเสียตรงไหนก็ภาพมืด จอก็ยังมีด พอมันเสียอาการเดียวกันไม่ว่าส่วนไหนเสียจอก็มีด ซ่อมไม่ขาด

ก็เลยตัดสินใจเปลี่ยนงานอีกครั้ง ไปทำงานที่บริษัทเกี่ยวกับการจัดการทำความสะอาด สะอาดก่อนส่งมอบอาคาร ในตำแหน่งเป็นหัวหน้าดูแลเกี่ยวกับการทำความสะอาด เช่น กวาดพื้น พื้นลงแว็กซ์ในตึกที่สร้างเสร็จ เตรียมส่งมอบให้เจ้าของอาคาร เช่น โรงพยาบาลจุฬาฯ

โรงพยาบาลธรรมศาสตร์รังสิต โรงพยาบาลชลบุรี มหาวิทยาลัยมหิดลศาลายา เขาเล่าให้ฟังถึงอุปสรรคในการทำงานครั้งนี้ว่า

“การเข้าไปทำงานบนตึกสูงอย่างนี้ ชั้น 1 ชั้น 2 ไม่มีปัญหาอะไร แต่ต้องเดินขึ้นชั้น 14-15 เพราะไม่ส่งมอบงานลิฟต์เขายังไม่ให้ใช้ เราก็ต้องเดินไปขึ้นชั้น 15 วันละ 3 ครั้ง”

เมื่อตัวเขาเองรู้สึกอึดอัดกับงานที่ได้ทำ ทั้งต้องออกต่างจังหวัดอยู่เรื่อย ๆ ครอบครัวยังเป็นห่วง เขาจึงตัดสินใจย้ายมาอยู่ที่พระประแดง ประกอบกับพี่ชายทำธุรกิจขายแก๊ส พี่ชายก็ชวนมาร่วมทุนทำธุรกิจ พร้อมกับเปิดร้านขายของชำ จนกระทั่งเก็บเงินได้ในระยะหนึ่งจึงเปิดร้านชำเป็นของตนเอง แล้วยังรับซื้อของเก่า ขวดแก้ว ขดพลาสติก แก้ว ๆ ไทหร้อย เมืองนนท์ ราชาทหาระ ในช่วงที่ชีวิตประสบความสำเร็จ จึงตัดสินใจซื้อรถและกลับมีรถและไปกลับบ้านเกิดที่พัทลุงแต่ก็ประสบอุบัติเหตุยางล้อหน้าระเบิดก็เสียแสนกว่าบาท ญาติพี่น้องไม่เห็นด้วยที่ขึ้นไป ๆ มา ๆ กรุงเทพฯพัทลุง จึงให้กลับมาอยู่ที่บ้านทำสวนยาง ตอนแรกที่ตัดสินใจกลับมาอยู่อย่างมีราคา 45 บาท/กิโล ยางแผ่น 100 บาท/กิโล ทำเกี่ยวกับยางเดือนเกือบ 2 หมื่นกว่า การตัดสินใจครั้งนั้นคิดว่าเป็นการตัดสินใจที่ผิดถนัด เมื่อทำกิจการสวนยางอยู่ได้ครึ่งเดือนราคายางตกมาอยู่ที่ 8 บาท/กิโล เป็นหนี้ ธกส. อีก 4-5 แสนบาท

ไม่มองความพิการของตนแต่มองที่ผลงาน

การใช้ชีวิตกับความพิการของตนเองได้อย่างมีความสุข ในทัศนคติของเขาได้ใช้เวลาไปกับการทำงาน วางแผนให้ชีวิตประสบความสำเร็จ ไม่ปล่อยให้ชีวิตไปแบบเปล่าประโยชน์ และการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ซึ่งการทำงานเป็นส่วนหนึ่งให้เขาได้นั่งก้าวผ่านและลิ้มความพิการ

“ไม่ต้องไปคิดเลย เมื่อเราทำงาน เรามีเงิน”

“ไม่คิดว่าตัวเองทำอะไรไม่ได้ ถ้ายังไม่ลองทำ พยายามเข้าข้างตัวเองว่า อันนี้ฉันยังไม่รู้ มันใจว่าเราทำได้”

เขาเองมีความคิดไปเรียนซ่อมวิทยุกับโทรทัศน์ตามที่แม่บอก จึงไปเรียนที่ดาวคะนอง พอเรียนจบก็เปิดซ่อมเลย คนใจร้อนหรือเปล่านั้นไม่รู้ ทั้งที่จริงควรหาประสบการณ์ก่อน พอมีปัญหาอะไรก็ซ่อมไม่ได้ บางครั้งเจอลูกค้าด่า ซ่อมโทรทัศน์ไม่เหมือนซ่อมรถ เพราะล้อเสียซ่อมล้อ เครื่องเสียซ่อมเครื่อง แต่ถ้าโทรทัศน์ไม่ว่าเสียตรงไหนก็ภาพมืด จอก็ยังมืด เจ้าของทีวีก็ว่าเราวางยา พอมันเสียอาการเดียวกันไม่ว่าส่วนไหนเสียจอก็มืด ซ่อมไม่ขาด เพราะทีวีซ่อมปีหน้าก็ต้องซ่อมอีก มันจะเสียทีละภาค ภาคจอ ภาคเสียง

ก็เลยตัดสินใจเปลี่ยนงานอีกครั้ง ไปทำงานที่บริษัทเกี่ยวกับการจัดการทำความสะอาด สะอาดก่อนส่งมอบอาคาร ในตำแหน่งเป็นหัวหน้าดูแลเกี่ยวกับการทำความสะอาด เช่น กวาดพื้น พื้น ลงแว็กซ์ในตึกที่สร้างเสร็จ เตรียมส่งมอบให้เจ้าของอาคาร เช่น โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โรงพยาบาลธรรมศาสตร์รังสิต โรงพยาบาลชลบุรี มหาวิทยาลัยมหิดลศาลายา เขาเล่าให้ฟังถึงอุปสรรคในการทำงานครั้งนี้ว่า

“การเข้าไปทำงานบนตึกสูงอย่างนี้ ชั้น 1 ชั้น 2 ไม่มีปัญหาอะไร แต่ต้องเดินขึ้นชั้น 14-15 เพราะไม่ส่งมอบงานลิฟต์เขายังไม่ให้ใช้ พอให้ลูกน้องไปเปิดน้ำ สมมติเราให้เปิดน้ำ zone c ลูกน้องยังไม่รู้ว่า zone c อยู่ที่ไหน เราก็ต้องเดินไปขึ้นชั้น 15 วันละ 3 ครั้ง”

เมื่อตัวเขาเองรู้สึกอึดอัดกับงานที่ได้ทำ ทั้งต้องออกต่างจังหวัดอยู่เรื่อย ๆ ครอบครัวยังเป็นห่วง เขาจึงตัดสินใจย้ายมาอยู่ที่พระประแดง ประกอบกับพี่ชายทำธุรกิจก็ชวนมาร่วมทุนทำธุรกิจ พร้อมกับเปิดร้านขายของชำ จนกระทั่งเก็บเงินได้ในระยะหนึ่งจึงเปิดร้านทำเป็นของตนเอง และรับซื้อของเก่า ในช่วงที่ชีวิตประสบความสำเร็จ จึงตัดสินใจซื้อรถและกลับมิดและไปกลับบ้านเกิดที่พัทลุงแต่ก็ประสบอุบัติเหตุยางล้อหน้าระเบิดก็เสียแสนกว่าบาท ญาติพี่น้องไม่เห็นด้วยที่ขึ้นลงไป ๆ มา ๆ กรุงเทพฯ พัทลุง จึงให้กลับมาอยู่ที่บ้านทำสวนยาง ตอนแรกที่ตัดสินใจกลับมาอยู่ยางมีราคา 45 บาท/กิโล ยางแผ่น 100 บาท/กิโล ทำเกี่ยวกับยางเดือนเกือบ 2 หมื่นกว่า การตัดสินใจครั้งนั้นคิดว่าเป็นการตัดสินใจที่ผิดถนัด เมื่อทำกิจการสวนยางอยู่ได้ครึ่งเดือนราคายางตกมาอยู่ที่ 8 บาท/กิโล เป็นหนี้ ธกส. อีก 4-5 แสนบาท

การปรับตัวเข้ากับสังคม

พยายามเข้าไปพูดคุยถามคนในพื้นที่ เราสังเกตว่าเขาอยู่กันอย่างไร มีโอกาสก็เข้าไปพูดคุย เข้าสังคม เวลาเลิกงานก็หาโอกาสนั่งคุยกับเพื่อนรอบข้าง ไม่เต็มตัวอยู่คนเดียว

คนพิการทำประโยชน์แก่สังคมได้อย่างไรบ้าง

ถ้ารัฐให้การสนับสนุนให้คนพิการมีโอกาสทำงาน คนพิการที่ได้เรียนระดับสูงทำงาน คนพิการทางการเคลื่อนไหว ยังสามารถ เช่น การเก็บค่าทางด่วน แต่ไม่เห็นรัฐบาลจะเปิดโอกาสให้เลย ได้แต่ประกาศออกมาเฉย ๆ ว่า คนพิการให้ทำงานโน่นงานนี้ แต่ไม่เห็นมีโอกาสจริง

มุมมองโอกาสทางสังคมของคนพิการในปัจจุบัน

การเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในสังคมปัจจุบันยังมีอยู่เยอะ คนปกติทั่วไปก็เลือกปฏิบัติกันอยู่แล้ว เส้นใใครเส้นมัน รัฐออกกฎหมายในรูปแบบทฤษฎีมากกว่าการกระทำ ถ้าเป็นไปได้หน่วยงานในท้องถิ่น เช่น อบต. เทศบาล ควรมีโครงการให้รับคนพิการเข้าทำงานตามที่ พ.ร.บ. กำหนดว่าบริษัทที่มีคนทำงาน 500 คน ให้รับ คนพิการทำงาน 1 คน เข้าทำงาน หน่วยงานท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญคนพิการเหมือนกัน แต่ต้องไม่สร้างเงื่อนไขให้กับเขา เช่น ประชาสัมพันธ์รับโทรศัพท์แต่ให้เสิร์ฟกาแฟ จ้างเป็นคนขับรถแต่ต้องให้ยกกระเป๋าอีก มันเป็นข้อเสียเปรียบของคนพิการคงทำไม่ได้หรอก แต่ถ้าข้อแม้อื่น ๆ เช่น ต้องจบ ม.6 คนพิการรุ่นใหม่ ๆ ก็ได้เรียน รุ่นผมเองมันกำหนดกันไม่ค่อยได้แล้วละ เรียนมาอย่างไรก็เป็นกันอย่างนั้นแล้ว

กรณีศึกษาที่ 3

เพศชาย พิกัดตั้งแต่กำเนิด ภูมิลำเนาจังหวัดตรัง ครอบครัวมีฐานะปานกลาง จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ปัจจุบันประกอบกิจการร้านซ่อมรองเท้า

เมื่ออายุเก้าขวบญาติเป็นครูสอนอยู่ที่โรงเรียนใกล้บ้าน จึงพาไปเรียนหนังสือเหมือนเด็กทั่วไป ความคิดของคนในชนบทมักจะคิดว่าคนพิการไม่ต้องเรียนหนังสือ แต่ตัวเขาเองยังต้องการเรียนเพื่อให้อ่านออกเขียนได้ ถึงแม้จะไม่มีชื่อในทะเบียนโรงเรียนก็ตาม จนกระทั่งจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาจารย์ใหญ่ที่โรงเรียนเห็นว่าเรียนได้เหมือนเด็กปกติ เลื่อนชั้นตามเพื่อน ๆ คนอื่น จึงประสานกับศึกษาอำเภอให้ได้เรียนต่อที่โรงเรียนวัดคลองมวนและอาศัยอยู่ที่วัดจนจบชั้นประถมศึกษา แม้จะอยากเรียนต่อชั้นมัธยม แต่ปัญหาที่ว่าต้องหาที่อยู่ อาหาร และเดินทางไปโรงเรียนเอง ประกอบกับตัวเขาเองยังไม่มีรถเข็น เขาจึงเสียโอกาสในการศึกษาต่อ

โอกาสจากพระกรุณาธิคุณฯ

เมื่อสมเด็จพระเจ้าเสด็จมาที่คลองมวน เขาได้มีโอกาสเข้าเฝ้า พระองค์ท่านจึงรับสั่งให้แพทย์ พอสว. ทำเรื่องส่งไปเรียนต่อที่โรงเรียนฝึกอาชีพพระประแดง ในแผนกช่างเครื่องหนัง เมื่อเรียนจบญาติที่บ้านได้ติดต่อร้านรองเท้า จึงได้เป็นลูกจ้างในร้านได้เงินเดือน 300-400 บาท ทำได้ประมาณ 5 เดือน เงินเอนยังไม่คุ้มค่าและไม่พอค่าใช้จ่าย เขาจึงตัดสินใจให้ญาติหาบ้านและเปิด

ร้านเป็นของตัวเอง และญาติยืมเงินมาลงทุน กว่าจะติดตลาดก็ใช้เวลานาน 3-4 เดือน แต่ก็ยังพอมี
ลูกค้าประจำมาอุดหนุนบ้าง

ทำงาน หารายได้ เพื่อทำงานสังคม

ตัวเขาเองยอมรับว่า “ผมรักงานสังคมเป็นชีวิตจิตใจ” เมื่อได้รถเข็น พอไปไหนมาไหน
สะดวก เขาจึงได้เริ่มทำงานสังคมตั้งแต่ 2523 และมีความผูกพันกับงานสังคม ได้ช่วยเพื่อน
คนพิการที่เขาลำบากกว่า แม้ว่าการอาสาเข้ามาทำงานตรงนี้ เลยทำมาเรื่อย ๆ มาจนแยกไม่ออก
ตอนนี้รายได้ เดือนเกือบ 3 หมื่น แต่เราคิดว่ารายได้เท่านี้มันก็พอกิน พอดำรงชีวิต ค่าน้ำ ค่าไฟ
ค่าจ้างเด็กในร้านก็พอ ผมพอใจกับงานตรงนี้ ทำอะไรให้สังคม คิดว่าเป็นบุญกุศลอยากทำ
มากกว่า เราทำงานตรงนี้จิตใจเราสบายได้ประสบการณ์ ได้กำไรชีวิต

แรงกระตุ้นและจุดใจให้ยอมรับโอกาส

เมื่อก่อนจากที่ไม่กล้าออกจากบ้าน มีใครไปหาที่บ้านก็ซ่อนตัวอยู่ตลอด ตอนนั้นก็กลับ
ไม่กลัวไม่อาย เพราะความพิการของเรามันมีไปตลอดชีวิต ดังนั้นเราจึงควรไม่อาย ออกสู้สังคม
ให้สังคมรับรู้ว่า คนพิการนี้ไม่ได้ด้อยอะไรกว่าคนปกติเช่นกัน การที่เราอยู่กับบ้าน เรายังอยู่เฉย ๆ
นั่งอยู่หน้าบ้านอย่างเดียวไม่ได้ไปไหน นั่งอยู่อย่างนั้นไปตลอดชีวิต ถ้าสักวันมีโอกาสเข้ามาในชีวิต
ถึงแม้จะห่างบ้านออกไป แต่เราได้สิ่งดี ๆ ในชีวิต ได้อาชีพที่ดี ๆ เลี้ยงตัวเรา โดยไม่ต้องพึ่งพา
คนอื่น ไม่เป็นภาระแก่ญาติพี่น้อง

ตอนเรียนชั้น ป.7 จากบ้านมาแล้วตั้ง 3 ปี แต่ถ้าไปฝึกอาชีพที่มั่นคง สามารถเลี้ยง
ตัวเอง ยากยืนด้วยตนเอง ไม่อยากพึ่งครอบครัว ไม่มีใครมาเลี้ยงเราได้ เราพึ่งพาญาติของเรา
ตลอดไม่ได้ เขาไม่ได้มานั่งอยู่กับเราตลอดชีวิตหรอก อายุมาก ๆ เขาก็จากไป เราต้องหาวิชาติดตัว
จึงได้วิชาติดตัวกลับมาสอนเพื่อน ๆ อีกหลายคน ที่ประกอบอาชีพช่างรองเท้า กระเป๋า 4-5 คนเป็น
ลูกศิษย์ประกอบอาชีพ ครั้งแรกทีไปอยู่ 2-3 อาทิตย์อยู่ไม่ได้จริง ๆ อยากจะกลับบ้าน อยากกลับไป
กลับไม่ได้ เพราะกลับไม่ถูก และไม่มีเงินเสียค่ารถกลับด้วย เพื่อนคนใดหลายคนอยู่ที่นั่น ทำให้
ชีวิตเปลี่ยน เรียนได้โดยไม่คิดมาก

การความคิดเห็นเรื่องสิทธิทางสังคมของคนพิการ

สังคมทุกภาคส่วนเปิดโอกาสให้กับคนพิการ ขึ้นอยู่กับคนพิการคนนั้นจะเข้าไปใช้สิทธิตรงนั้นไหม สังคมเปิดโอกาสตลอด แต่คนพิการต้องรู้ว่าเมื่อเขาเข้าไปตรงนั้นจะต้องทำอะไร เช่น การร่วมมือกันในการตั้งชมรม สมาคมของคนพิการ มีการจัดประชุม อบรมเรื่องสิทธิ

กระตุ้นคนพิการอื่น ๆ อย่างไรให้รับรู้เรื่องสิทธิ

ให้ข้อคิด กำลังใจว่าให้ออกมาสู่สังคม ถึงแม้ว่าเราพิการแต่เราคิดว่าสังคมไม่ต้องการสังคมต้องการเราตลอด แต่เราเท่านั้นเองที่จะทำตัวให้สังคมนั้นรักไหม ทำให้สังคมเอ็นดูเราไหม เรากล้าออกมาไหม เพราะฉะนั้นเราพิการก็จริง แต่ไม่ต้องกลัว ถ้าเรายังกล้าอยู่ เชื้อเถอะ ชีวิตเราก็จะไม่จมอยู่ตรงนั้น ไม่มีวันออกมาได้ ยังมีอีกหลายอย่าง เช่น พาเขาไปฝึกอาชีพ ทะเลาะกับพ่อแม่ เขาบ้าง เพราะเขากลัวลูกเขาลำบาก ก็พาพ่อแม่เขาไปดูก่อน ปัญหามันเกิดก่อนทุกครั้งในการช่วยคนพิการ กล้าที่จะลำบาก สู้กับทัศนคติที่ว่าคนพิการออกสู่สังคมลำบาก กลัว อายุที่มีลูกพิการ

ความคาดหวังที่สังคมจะเปิดโอกาสให้กับคนพิการ

คนพิการอยากได้โอกาส อยากแสดงออกในความสามารถ สังคมทุกภาคส่วนอย่ามองข้ามคนพิการว่าหมดความสามารถ จะต้องเปิดโอกาสที่เท่าเทียมให้กับคนพิการ ไม่ว่าจะเป็พิการประเภทใดก็ตาม

ความรู้สึกในการสร้างคนพิการเข้มแข็ง

ภูมิใจที่เห็นองค์กรคนพิการเติบโต เราทำงานตรงนี้ไม่เสียเปล่า สิ่งภูมิใจมากที่สุดและประทับใจ คือ ผมได้ทำงานให้กับคนพิการทุกประเภท มองความสำคัญที่จะออกมาสู่สังคม และมีอาชีพที่พึ่งพาตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาครอบครัวให้มาก ไม่ละอาย ละอายในสิ่งที่ทำชั่ว ไม่ละอายในสิ่งที่ดี เราทำไปเถอะ แม้ว่าเราจะพิการ แม้ว่าสังคมจะไม่เห็น สักวันหนึ่งเราได้ดีแน่นอน สังคมมองเห็นเราแน่นอน

กรณีศึกษาที่ 4

เพศชาย พิการตั้งแต่กำเนิด สถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับปริญญาโท

การมองความพิการ

ความพิการมาตั้งแต่กำเนิดติดตัวมาแต่กำเนิด เป็นความเคยชินมากกว่ามองเป็นปัญหาอุปสรรค และครอบครัวไม่นำเอาความพิการมาเป็นอุปสรรค ให้ความเป็นอิสระ ส่งเสริมให้การสนับสนุนและส่งเสริมทั้งด้านการศึกษา พอสามารถออกแบบวีลแชร์ให้เราออกจากบ้านได้ เราได้ทำในสิ่งที่เราคิดว่ามันเป็นประโยชน์ สิ่งที่เราทำมาจนถึงวันนี้ก็พอใจแล้วแต่ยังไม่พอ แม้ว่าเราจะตายไป มันก็ไม่เสียตายว่าเราไม่ได้ทำอะไร สิ่งที่เราคิดเรามีหน้าที่ที่จะต้องทำ เราได้ทำแล้ว ถึงแม้ว่ามันอาจจะไม่ 100 %

การทำงานเพื่อกระตุ้นและเรียกร้องสิทธิ

เนื่องจากเขาเองได้พบเห็นความไม่เป็นธรรม ความไม่เท่าเทียมที่สังคมปฏิบัติกับคนพิการ ทั้งจากการประสบการณ์ที่ตนเองถูกเลือกปฏิบัติ และเพื่อนคนพิการด้วยกันเอง เขาจึงได้อุทิศตนทำงานด้านสิทธิและโอกาสทางสังคมของคนพิการ เพื่อให้กระตุ้นเกิดการแก้ไขปัญหาระบบการที่ใช้ในการดำเนินงานเพื่อชักชวนให้เพื่อนคนพิการตระหนักในสิทธิของตนและเข้าร่วมในการเรียกร้องสิทธิและโอกาสทางสังคมของตนเอง มีดังนี้

1. **การกระตุ้นหรือการดึงมวลชน** การระดมมวลชนด้วยการสร้างความเข้าใจและตระหนักในสิทธิ แล้วแต่ละคนก็รู้อยู่เต็มอกว่าตนเองมีปัญหา คนพิการคนอื่น ๆ ก็อยากจะออกมีส่วนร่วม แต่เขายังไม่รู้ข่าวสารทั้งที่เขาปรารถนาจะออกมา เพราะชีวิตถูกกลืนสิทธิและลำบากจริง ต้องการแรงขับ ต้องร่วมกันหลาย ๆ คน

“แต่ละคนก็รู้อยู่เต็มอกว่าตนเองมีปัญหาอะไรเพียงแต่ต้องมีหัวขบวน แต่ต้องมีแรงกระตุ้นต้องร่วมกันหลาย ๆ คน ไม่ใช่เพียงคนเดียวผู้”

“โดยพื้นฐานมีอยู่ในตัวของแต่ละคนอยู่แล้ว ทุกคนถูกกดขี่ ถูกกลืนสิทธิ เนื้อแท้ความตระหนักมันมีอยู่ในตัวทุก ๆ คนอยู่แล้ว”

2. **การใช้สื่อสาธารณะ** การพูด การเขียน และนำเทคโนโลยีมาใช้ สร้างทำเว็บเพื่อสื่อสารกับสังคมให้กว้างขึ้นให้สังคมรับรู้และทำความเข้าใจผ่านสื่อสาธารณะ สร้างความเข้าใจกับสังคมให้เกิดการรับรู้และตื่นตัวต่อการเคลื่อนไหว นอกจากนั้นบทบาทของสื่อมวลชนต้องนำเสนอคนพิการแบบไม่ตอกย้ำความยากจน ความน่าสงสาร แต่เปิดหูเปิดตาสังคมให้มีความเข้าใจถึงความแตกต่างหลากหลาย

3. **ใช้มาตรการต่างในการกีดกัน** เช่น การฟ้องร้องดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม

“การรวมกลุ่มกีดกันของประชาชน การแสดงออกสื่อแสดงความคิดเห็น ทำให้เกิดความรับผิดชอบ”

“เราจะฟ้องร้องคดี BTS เราต้องให้สื่อรับรู้ เพราะฉะนั้นเราไปพึ่งแค่คำพิพากษาแค่ 1-2 คน หรือแต่งทนายไป แต่สังคมไม่รู้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับคนพิการ ไม่รู้ว่าทำไมเกิดความไม่เป็นธรรม”

ความคิดเห็นเรื่องสิทธิและโอกาสทางสังคมของคนพิการ

คุณค่าของมนุษย์ ไม่สามารถตีมูลค่าได้จริง มนุษย์มีคุณค่าในตัวมีสิทธิดำรงชีวิต มีลมหายใจ มีวิถีชีวิตเหมือนกันทุก เพราะฉะนั้นเราจะบอกว่าคนนั้นมีคุณค่ามากน้อยขนาดไหน กำหนดลำบาก ไม่ว่าจะพิการหรือไม่พิการ ก็สามารถออกมาใช้ชีวิตในสังคมได้เท่าเทียมเหมือนคนอื่น

สิทธิของคนพิการ หมายถึงความเท่าเทียมและสิทธิที่จะออกมาใช้ชีวิตในสังคมเหมือนคนอื่นในสังคม คนพิการต้องสามารถได้เรียน ออกสู่สังคมด้วยระบบขนส่งสาธารณะ อยากรู้อกีฬา เล่นกีฬา เราก็ต้องสามารถที่จะไปได้ตามสถานะและอัตรภาพของแต่ละคน และควรได้ทำงานตามความรู้ความสามารถ ไม่ใช่ถูกกีดกัน เราควรได้ทำงานตามความสามารถของเขา ดังนั้นการสร้างโอกาสให้กับคนพิการ คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงของการช่วยเหลือผู้รับได้อย่างมีศักดิ์ศรี เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้เลือกวิถีชีวิตของเขาเอง ได้ออกสู่สังคม มีความสุขพอควรตามอัตรภาพ คนในสังคมมองคนพิการตามที่พบเห็น ถ้าได้เห็นคนพิการที่เก่งและมีศักยภาพ ก็จะมองคนพิการมีความรู้ความสามารถ แต่ถ้าคนพิการนั้นไม่สามารถทำงานได้ มีความพิการรุนแรง ก็จะนิยมคนพิการไปอีกอย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้นถ้าถามว่าสังคมมองคนพิการในภาพไหน และใครทำให้มองภาพนั้น คนพิการโดยที่เราเห็นภาพคนพิการในสภาพความน่าสงสาร ความลำบาก ความยากจน การดิ้นรนต่อสู้ เพราะฉะนั้นสังคมก็นิยมไปในทางลบนอกจากสังคมที่

ตระหนักถึงคนพิการมากขึ้น การรักษาความต่อเนื่องของความตระหนักนั้นนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมหรือทำให้เกิดนโยบายที่ยั่งยืน

คนพิการจะก้าวผ่านเวทนานิยมได้อย่างไร

ต้องมองความเป็นคนก่อน คนแต่ละคนมีความเป็นตัวตนของตนเอง มีชีวิตของเขาไม่ไปตีค่า ไม่ว่าจะทางบวกหรือทางลบ เช่น เห็น มดมากัดกินขนมก็ต้องเป็นศัตรูกับเรา ธรรมชาติของมนุษย์ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มุมมองแบบนี้จะลดปัญหา ลดความขัดแย้ง การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกหรือช่วยเหลือ เกื้อกูลกันก็จะมีมากขึ้น เมื่อสังคมมีมุมมองต่อความพิการในทางบวก ตัวคนพิการเองต้องพัฒนาศักยภาพของตนเองด้วย หรือต้องนำเสนอตนเองทำให้สังคมเข้าใจถึงข้อจำกัดของตนเอง ให้สังคมเข้าใจว่านี่คือฉัน ฉันคือคนพิการและเป็นชีวิตหนึ่งที่มีความแตกต่างหลากหลายเป็นสีสันของมนุษย์ในสังคม สำคัญที่ตัวคนพิการเอง ครอบครัวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหลายที่จะส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพคนพิการ

การเสริมความเข้มแข็งให้กับเพื่อนคนพิการ

การสร้างความเข้มแข็งต้องเข้าไปเสริมพลังคนพิการให้เข้มแข็ง ด้วยกระบวนการให้ความรู้ คนพิการที่ถูกกดทับมานานจะให้ลุกขึ้นมาสู้ หรือรับผิดชอบตนเองในพริบตาคงไม่ได้ ต้องใช้กระบวนการกระตุ้นซ้ำ ๆ ทำให้เขาได้รับผิดชอบในตนเองและตระหนักในศักยภาพของเขา พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกในหน้าที่ ความรับผิดชอบ ให้เขาเห็นว่าตนเองมีประโยชน์หรือให้เขาได้ช่วยคนอื่นและสังคม เขาจะเกิดความภาคภูมิใจ รู้สึกมีคุณค่าที่ได้สร้างประโยชน์และความสุขตั้งแต่ต่อคนอื่นและสังคม เช่น การรณรงค์สิ่งอำนวยความสะดวก ออกไปพัฒนาสังคม ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสคนอื่น ๆ ทำให้เขาเกิดแรงผลักดันที่จะดำเนินชีวิตที่เป็นประโยชน์แก่สังคม

อุปสรรคในการทำงานเพื่อสังคม

อุปสรรคจริง คือ จิตสำนึกและความรับผิดชอบของรัฐ อำนาจรัฐที่รับผิดชอบในสิ่งที่ตนควรรับผิดชอบ ไม่คำนึงถึงสิ่งที่เราพูด เมื่อรู้แล้วว่าทำให้เป็นประโยชน์ต่อคนพิการและประชาชน มันไม่มีอะไรมาขวางกั้นได้ ต่อให้มีนโยบายและกฎหมายอะไร ไม่ทำไม่รับผิดชอบเสียอย่าง

ปัจจัยที่ทำให้สิทธิและโอกาสทางสังคมของคนพิการมีมากขึ้น

ความอิสระทางเศรษฐกิจ คือ การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ เช่น การมีอาชีพ มีงานทำ มีรายได้ มีสวัสดิการจากการได้ค่าตอบแทนตามกำลังแรงงาน ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสิทธิเลือกแนวทางการดำเนินชีวิตของตนเองได้

กรณีศึกษาที่ 5

เพศชาย ภูมิลำเนาจังหวัดสุพรรณบุรี สมรสมีบุตร 1 คน เกิดความพิการเมื่ออายุ 9 ขวบจากการเป็นโปลิโอ ปัจจุบันเป็นผู้อำนวยความสะดวกดำรงชีวิตอิสระ และประกอบกิจการส่วนตัว

การมองความพิการของตนเอง

แม้ว่าก่อนที่เขาจะมีความเข้มแข็งในตนเอง ตัวเขาก็อดที่จะคิดน้อยใจและย่อท้อกับความพิการของตนเองไม่น้อย

“ผมเคยถามตนเองว่า ทำไมเราต้องพิการมันเป็นเรื่องลำบากเหลือเกินนะ”

“แต่เมื่อตัวเขาสามารถก้าวผ่านความพิการและจึงได้เปลี่ยนมุมมองที่มองความพิการของตนเองเป็นด้านบวก และใช้ความพิการเป็นโอกาสเพื่อพัฒนาตนเอง

“ถ้าไม่พิการผมคงเป็นชาวนาอยู่ที่บ้าน คงเป็นได้แค่ชาวไร่ชาวนาต่อไป โอกาสเรียนต่อสูง ๆ ก็ไม่มี เพราะพ่อแม่ไม่มีเงิน เมื่อผมพิการทำอะไรได้ตั้งเยอะ”

สตรีพิการ: การกดขี่ที่ถูกซ้ำเติม

ปัญหาสิทธิของคนพิการที่เขาได้สังเกตเห็นว่าควรให้ความสำคัญและดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน คือ สตรีพิการซึ่งเป็นกลุ่มคนพิการที่ต้องเผชิญกับปัญหาทั้งจากทัศนคติของคนในครอบครัว เช่น ครอบครัวไม่ยอมให้สตรีพิการออกจากบ้าน เพราะเกิดพลาดพลั้งได้ง่าย จึงไม่ค่อยสนับสนุนให้ได้รับการศึกษา ไม่ให้ออกมาเรียน ทำกิจกรรม การถูกลวงละเมิดทางเพศ ปัญหาการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ทำให้สตรีพิการมีอุปสรรคและขาดโอกาสในการเข้าถึงสิทธิ

“บ้านที่มีลูกสาวพิการเขาก็ถือคประตู่บ้านคิดแค่ว่าจะป้องกันการถูกละเมิดทางเพศ เขาเห็นคนในหมู่บ้าน มีลูกสาว เป็นคนพิการทางสติปัญญาถูกข่มขืนจนตั้งครรรภ์ ก็กลัวลูกสาวตนเองจะเป็นอย่างนั้น”

ปัญหาทำให้คนพิการยังเข้าไม่ถึงโอกาส

ประสบการณ์การทำงานด้านการศึกษาและด้านอาชีพของคนพิการ เขาจึงได้สรุปถึงปัจจัยของสาเหตุที่ทำให้คนพิการยังไม่สามารถเข้าถึงโอกาสทางสังคมได้

1. ขาดแรงกระตุ้น เพราะขาดการศึกษาที่ดี คนพิการไม่ออกจากบ้าน สังคมกลัวคนพิการเป็นภาระ คนพิการเองก็ขาดความรู้การศึกษาที่ดี ทำให้ขาดการกระตุ้นและการพัฒนา

“มีข้าวกิน ไม่ได้ลำบากหรอก ครอบครัวเลี้ยงอยู่บ้านแบบสบาย มีคนดูแลพอมดไปวัน ๆ”

2. ประดับประดองกันเกินไป คือ ครอบครัว กลัวคนพิการลำบาก

“เลี้ยงลูกไม่ได้หรือ ต้องปล่อยให้ไปทำมาหากิน”

3. ข้อจำกัดของคนพิการ คือ คนพิการออกสู่สังคมไปแล้วสังคมไม่เปิดโอกาส คนพิการมีความลำบากในการเดินทางในชีวิตประจำวันมากกว่า สิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่เพียงพอ คนพิการก็ยังคงมีค่าใช้จ่ายกับการจัดการกับความพิการ เช่น มียาประจำตัว มีผ้าอ้อม ทำให้คนพิการยังคงต้องเก็บตัวอยู่กับความพิการของตน เนื่องจากข้อจำกัดด้านทรัพยากร

“ไม่สบายปวดหัวตัวร้อนต้องไปหาหมอ คนธรรมดาไปกอสองแถวไปได้ แต่คนพิการต้องเหมารถไป คนพิการทำงานได้เงินหมื่นกว่า แต่ค่าเดินทางไปทำงานก็จะเกินเงินเดือนแล้ว”

ความคาดหวังในสิทธิคนพิการในอนาคต

คนพิการจะเข้าถึงสิทธิของตนเองได้อย่างแท้จริงนั้น จะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างแท้จริงและผู้นำในท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญกับงานคนพิการในทุกด้านครอบคลุมตั้งแต่ ด้านนโยบายและนำไปปฏิบัติจริง เช่น มีแผนงานคนพิการในระดับภูมิภาค เพื่อให้คนพิการในท้องถิ่นได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง

นอกจากนั้นการให้ค่าตอบแทนและสวัสดิการกับอาสาสมัครดูแลคนพิการที่ปฏิบัติหน้าที่หรือทำเป็นวิชาชีพ เพราะ ครอบครัวคนพิการหลาย ๆ ครอบครัว ต้องเลือกที่จะทิ้งอาชีพและ

รายได้เพื่อนดูแลคนพิการ หรือ จำเป็นถึงคนพิการเอาเพียงลำพัง หากมีการปรับปรุงระบบกลุ่มอาสาสมัครดูแลคนพิการ ครอบครัวของคนพิการไม่ต้องทำงานเพื่อดูแลคนพิการ รายได้ก็เป็นเงินค่าตอบแทนให้แก่อาสาสมัครฯ เป็นการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจและระบบสังคมไปด้วยกัน

โอกาสทางสังคมเกิดจากตัวคนพิการเอง

ชีวิตในวัยเด็กของเขาเติบโตมาจากสถานสงเคราะห์และโรงเรียนเฉพาะทางของคนพิการ ทำให้เขาเกิดแนวคิดที่จะพัฒนาตนเองและก้าวพ้นการเป็นผู้รับการอนุเคราะห์ต่อไป

“เราต้องทำได้ต้องรอดพ้นจากตรงนี้ ผมต้องไม่เป็นภาระใคร ไม่ขอใครกิน จะแบมือให้คนอื่น ๆ ช่วยตลอดอย่างเดียวไม่ได้ เรามีศักดิ์ศรี เราต้องพึ่งตนเองได้ ไม่เป็นภาระต่อครอบครัว”

นอกจากนั้นการแสดงความความเข้มแข็ง ไม่แสดงให้ออกกว่าเราพิการ เช่น ไปไหนมาไหนด้วยความคล่องตัว ให้เห็นว่าเราไม่ใช่คนป่วย แสดงออกด้วยความร่าเริงแจ่มใส สังคมจะมองความพิการในเชิงบวก ไม่มองความพิการเป็นความป่วย น่าสงสาร และเริ่มมีทัศนคติกับความพิการในทางบวกมากขึ้น

ให้โอกาสให้ชีวิตใหม่

เขาได้ยกตัวอย่างกรณีที่เขารู้สึกภูมิใจและมีกำลังใจในการพัฒนาคนพิการต่อไปจากกรณีนี้ ซึ่งให้เห็นได้ชัดว่าคนพิการมีศักยภาพ มีความมุ่งมั่น เพียงแต่ขอโอกาสที่จะหยิบยื่นให้เขาได้แสดงความตั้งใจ

“จบแค่ประถม 4 คลานขึ้นตัววีรธเมล์มาจากโคราช บ้านยากจนจึงขอมารเรียน เราเห็นความตั้งใจจริง มีความมุ่งมั่น จึงรับไว้เป็นกรณีพิเศษ ปัจจุบันนี้เขาทำงานเป็นเสาหลักของครอบครัว”

กรณีศึกษาที่ 6

เพศชาย อายุ 47 ปี ภูมิลำเนาจังหวัดนครราชสีมา จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาเหตุความพิการถูกลอบวางระเบิดขาทั้งสองข้างขาด

มองความพิการไม่เห็นหากสังคมให้แต้มต่อ

ความพิการไม่ได้ทำความลำบากหรือเป็นอุปสรรคใด แต่คนพิการจะใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขในสังคม จากความเข้าใจกันในสภาพความพิการ ถ้ามีสิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพภายนอกที่เอื้อต่อคนพิการ คนพิการก็สามารถออกจากบ้านไปทำงานออกไปสู่สถานศึกษา สถานประกอบการ ติดต่อราชการ

“แม้แต่ผมที่ขาขาดทั้งสองข้าง แต่ยังต้องออกมาทำงานออกมาใช้ชีวิต ขออย่างเดียวต้องมีสภาพภายนอกที่เอื้อต่อคนพิการ”

สิทธิคนพิการ : สิทธิพลเมือง

รัฐธรรมนูญปี 2550 ระบุไว้ชัดเจนว่าทุกคนต้องเสมอกันในทางกฎหมาย สังคมควรให้ความสำคัญและเคารพสิทธิของคนพิการ ในฐานะพลเมืองของประเทศ เข้าใจในความแตกต่างและอัตลักษณ์ของคนพิการ ให้ความสำคัญแก่ความพิการว่าเป็นส่วนหนึ่งในสังคม การที่จะมีสิทธิพลเมืองอย่างเท่าเทียมได้จะเกิดจากการการแสดงตนของคนพิการในสังคม เมื่อสังคมเห็นความพิการเป็นเรื่องปกติ เห็นคนพิการเป็นส่วนหนึ่งในสังคม จะเคารพในของสิทธิคนพิการในฐานะพลเมืองที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคม

“เราออกไปสู่สังคมแสดงให้สังคมเห็นว่าในโลกนี้ไม่ได้มีเพียงคนทั่วไปคนปกติเท่านั้น มีคนพิการอยู่ด้วย คนพิการทำอะไรได้มากมาย มากกว่าปั่นรถวีลแชร์ไปวัน ๆ หนึ่ง”

“คนพิการที่นั่งรถเข็นต้องปรับตัวเข้าสู่สังคม เข้าสู่ชีวิตปกติ ต้องบอกกับหน่วยงานและสังคมว่าคนพิการต้องการไปยังสถานประกอบการไปยังที่ทำงาน ให้สังคมรู้เรื่องความพิการมากขึ้น”

“ผมถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาของสังคม เห็นคนเข็นวีลแชร์ไปตามทาง สถานที่ราชการ คนเห็นเป็นเรื่องปกติแล้ว”

ปัญหาอุปสรรคของการเข้าถึงสิทธิของคนพิการ

คนพิการที่ยังเข้าไม่ถึงข่าวสารหรือแม้แต่การจดทะเบียนความพิการ คนพิการชายขอบเหล่านี้ยังขาดความตระหนัก เข้าไม่ถึงบริการถูกกีดกันเรื่องสิทธิที่เขาควรได้รับ และถูกเลือกปฏิบัติด้วยสาเหตุจากความห่างไกล และไม่ได้รับข่าวสารที่ถูกต้องและรวดเร็ว

“คนพิการที่อยู่ตามต่างจังหวัดหรืออยู่ชายขอบ ยังมีคนพิการที่หลุดลอด ไม่ได้จดทะเบียนคนพิการ อีกเป็นจำนวนมาก ยากที่พวกเขาจะเข้าถึงเข้าใจและได้รับสวัสดิการพื้นฐานที่เขาควรได้รับ”

นอกจากการเข้าไม่ถึงข้อมูลข่าวสารนั้นบางครั้งก็เกิดจากการเลือกปฏิบัติ เพราะค่านิยม ทศนคติและวัฒนธรรมขององค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ที่ปฏิเสธและเลือกปฏิบัติในกับคนพิการ เช่น การปฏิเสธรับเข้าทำงานด้วยสาเหตุแห่งความพิการ

“รัฐธรรมนูญยังมีช่องว่างทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ ข้อปฏิบัติของหน่วยงานราชการอีกหลาย ๆ หน่วยงานว่า คนพิการจะมาเป็นราชการไม่ได้ เพราะต้องมีความสง่างาม ทั้งที่คนพิการก็สอบได้ข้อสอบเดียวกับคนทั่วไป แต่ไม่เข้าทำงาน”

การสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นในสังคม

คนพิการที่เกิดความพิการภายหลังจะมีความรู้และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้รวดเร็วกว่าคนพิการตั้งแต่กำเนิด ดังนั้น กลุ่มคนพิการในภายหลังนั้น สามารถนำเอาองค์ความรู้เกี่ยวกับความพิการ มาบอกเล่าให้ ครอบครัว สถาบันการศึกษา หน่วยงานต่าง ๆ ในสังคมเข้าใจและทราบถึงความพิการ การปฏิบัติแก่คนพิการในทางสร้างสรรค์และถูกต้อง

“เมื่อยังมีความรู้ความสามารถจึงต้องทำงาน ต้องกลับมาพัฒนาสังคมนำความรู้ตรงนั้นนำมาให้สังคมเข้าใจความพิการ คนพิการ สิทธิทางสังคม”

“ผมรับเป็นผู้บรรยายตามสถานศึกษาหรือองค์กรต่าง ๆ ที่มีความสนใจและพยายามเผยแพร่ เรื่องสิทธิคนพิการ การถูกเลือกปฏิบัติ เช่น พัฒนาสังคม สำนักงานประกันสังคม”

แต่การทำงานด้านสิทธิของคนพิการ ไม่ค่อยมีใครให้ความสำคัญเหมือนกับการเรียกร้องด้านอื่น ๆ เพราะไม่เห็นผลและให้ประโยชน์ได้ทันที การเสียสละและอุทิศตนในการทำงานด้านสิทธิของคนพิการจึงต้องฝากไปยัง คนพิการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องให้สานต่องานพิทักษ์สิทธิและรณรงค์การเข้าถึงสิทธิของคนพิการ เพราะ หากไม่มีการเคลื่อนไหวหรือกระตุ้นสังคม คนพิการก็จะถูกกลืนหายไปจากสังคม หรือไม่มีใครเห็นบทบาทและให้ความสำคัญแก่คนพิการ

“ทำงานโดยไม่มีค่าตอบแทน เสี่ยงต่อการถูกฟ้องหมิ่นประมาท ต้องไปร่วมตัวกันโดยไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เรียกร้องแต่ไม่ประสบความสำเร็จ”

กรณีศึกษาที่ 7

เพชรหญิง ภูมิลำเนา จังหวัดนครราชสีมา จบการศึกษาระดับปริญญาตรี เกิดความพิการจากไขสันหลังอักเสบ

การมองความพิการของตนเอง

ความพิการตั้งแต่กำเนิดทำให้เกิดความคุ้นเคยกับความพิการและมองความพิการของตนเองในทางบวกและมองเป็นโอกาสใช้ความพิการของตนบอกกับสังคมถึงศักยภาพของคนพิการ

“พี่ไม่ถือเป็นคนพิการนะ ไม่อาย ไม่ถือว่าเป็นปมด้อย ไม่เคยอายว่าตนเองพิการ อยากทำอะไรก็ทำ

“ถ้าถามพี่ตอนนี้ว่าให้หายพิการตอนนี้เอาไหม ไม่เอาละ เพราะมันคงไม่ได้ประสบความสำเร็จ”

“คุณแม่พี่พูดว่าคนเราต้องมีสิทธิเท่าเทียมกันสิ จะพิการไม่พิการต้องมีสิทธิเท่าเทียมกัน คนปกติเขาทำบัตรประชาชนเราไม่ใช่คนผิดปกตินะเราคนพิการ บางคนว่าคนพิการไม่ปกติแค่ร่างกายบางส่วนเราใช้งานได้ไม่เต็มเท่าที่นั่น พี่ได้ยืนแบบนี้เลยต่อสู้มากขึ้น”

การสนับสนุนที่ดีจากเครือข่ายทางสังคม

เธอรู้สึกโชคดีที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี หัวหน้าที่แม่ดูแลเหมือนคนในครอบครัว เข้าเรียนที่โรงเรียนศรีสังวาลซึ่งเป็นโรงเรียนที่หล่อหลอมให้คนพิการทางแขนขาได้รู้จักช่วยเหลือตนเองทุกอย่าง เช่น การทำงานบ้าน เรียนที่ศรีสังวาลย์จนจบม.4 เลยออกมาเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไปตามปกติที่โรงเรียนวรรณวิทย์ ตอนที่เรียนที่นั่นก็โชคดีที่ได้เพื่อนที่ดี ครูประจำชั้นที่ดี สังคมที่ดี

วิธีการปรับตัวสู่สังคมให้ใช้ชีวิตกับความพิการได้อย่างมีความสุข

สิ่งสำคัญที่คนพิการจะอยู่ในสังคมได้คือ เราต้องรู้จักให้และรู้จักรับ เราอยากมีเพื่อน แต่เขาก็ไม่รู้จะช่วยเหลืออย่างไร ต้องมีความกล้าที่จะพูด กล้าปฏิเสธ เราทำอะไรได้เราก็บอกว่าเราทำ

ได้ อยากทำอะไรบอกเพื่อนว่าเราต้องการอย่างนี้ เช่น อยากตีแบดก็บอกเพื่อนแต่เพื่อนต้องไม่โยกหรือตีแรง ๆ ตีองดีให้เราตีด้วยได้นะ เพื่อนก็จะเล่นกับเรา วิธีเอาตัวรอดแบบนี้ทำให้เราทำกิจกรรมในสังคมได้

การเลือกปฏิบัติอุปสรรคในการเข้าถึงโอกาสทางสังคม

เธอสามารถปรับตัวให้ใช้ชีวิตบนความพิการได้อย่างเป็นปกติและไม่เคยถูกปฏิเสธตั้งแต่เล็กจนโต แต่เมื่อเธอได้ใช้ชีวิตในสังคมมากขึ้น การเลือกปฏิบัติเนื่องจากความพิการเป็นสิ่งที่เกิดไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

“ไปสมัครเรียนที่กรุงเทพมหานครบัญชี เขาจำหน่ายชุดพละเลยถามว่าจำเป็นต้องซื้อด้วยหรือเพราะคงไม่ได้เล่นพละ เมื่อเขาเห็นจึงบอกว่าที่นี่ไม่รับคนพิการ”

“ทำบัตรประชาชนครั้งแรก เจ้าหน้าที่บอกว่าคนพิการไม่ต้องทำบัตรหรอก แม่เลยถามว่าทำไมล่ะ เจ้าหน้าที่เขาว่ามันลำบากกว่าจะป็นขึ้นไม่ต้องทำ แม่เถียงว่าลำบากยังไง จะให้ยกเครื่องลงมาก็ได้หรือจะให้อุ้มขึ้นไปก็ได้”

“สอบใบขับขี่ เจ้าหน้าที่บอกพี่ว่าพี่คนพิการทำใบขับขี่ไม่ได้ ก็เถียงเขากลับเพราะถ้าคนพิการสอบใบขับขี่ให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสำนักเขต”

การถูกลิดรอนสิทธิกระตุ้นให้ทำงานเพื่อคนพิการ

เมื่อเจอการเลือกปฏิบัติจึงคิดว่าถ้าคนพิการที่ด้อยโอกาสกว่าเรา ขนาดเรามีความรู้เรื่องสิทธิยังโดนขนาดนี้ คนพิการต่างจังหวัดจะไม่แยกว่านี้หรือ จึงอยากทำอะไรให้เพื่อนคนพิการเป็นกระบอกเสียงให้เขา นึกถึงคนข้างหลังที่ไม่มีโอกาสเหมือนเรา

“พี่รู้สึกว่ามีโอกาสทุกอย่างเลยนะ เช่น การศึกษา การพยาบาล ครอบครัวยกให้ทุกอย่างจึงอยากให้โอกาสนี้กับคนพิการ”

นอกจากนั้นอยากให้เห็นปกติยอมรับ อยากพิสูจน์ให้คนทั่วไปได้เห็นศักยภาพของคนพิการ ตั้งใจแล้วไม่ว่ายากก็ต้องทำให้สำเร็จ ถึงเราจะไม่ถึงดวงจันทร์แต่ระหว่างทางที่จะไปดวงจันทร์ เราก็ผ่านดวงดาวหลายดวงใช้ไหม เราได้ประสบการณ์เห็นอะไรแปลก ๆ ใหม่ ๆ ทำให้เกิดความภูมิใจที่ได้ทดแทนบุญคุณแผ่นดิน

ความเห็นเรื่องสิทธิและโอกาสทางสังคมของคนพิการ

คนพิการควรมีความเท่าเทียม แต่โอกาสนั้นบางครั้งสังคมก็ควรยื่นโอกาสให้เราด้วย เพราะสิทธิเป็นสิ่งที่เรามีอยู่แล้ว สิทธิคือสิ่งที่ต้องให้เราทุกอย่าง ทำไมเลือกตั้งต้องให้คนพิการไปเลือกตั้ง ที่จริงเราไม่ควรต้องมาเรียกร้องอีกแล้ว เพราะเราก็เกิดมาเป็นคนมีสิทธิมาตั้งแต่เกิด อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญต้องมีสิทธิที่เท่าเทียมกัน เช่น ต้องมีโอกาสได้ออกจากบ้าน ได้ทำงาน แต่ยังมีปัจจัยหลาย ๆ อย่างยังติดขัดอยู่ เช่น ยานพาหนะ สิ่งอำนวยความสะดวก

“แม่พูดว่าคนเราต้องมีสิทธิเท่าเทียมกันสิ จะพิการไม่พิการต้องมีสิทธิเท่าเทียมกัน เราไม่ใช่คนผิดปกตินะเราคนพิการ บางคนว่าคนพิการไม่ปกติแค่ร่างกายบางส่วนเราใช้งานได้ไม่เต็มที่เท่านั้น พี่ได้ยืนแบบนี้เลยต่อสู้มากขึ้น”

ปัจจัยใดที่ทำให้คุณภาพชีวิตคนพิการดีขึ้น

ในรอบ 10 ปีมานี้การยอมรับของสังคมก็ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด คนพิการเดินไปไหนมาไหนไม่มองเราเป็นตัวประหลาด จริง ๆ แล้วมันอยู่ที่ตัวเราว่าเรากล้าแสดงออกหรือเปล่า อยากไปไหนต้องกล้าไป เราจะกลมกลืนไปในสังคม

“เราไปเดินเที่ยวห้างเอารถเข็นขึ้นบันไดเลื่อนมองกันว่าแปลก กลัวไม่กล้าเข้าใกล้ เห็นเราเป็นคนป่วย กลัวเป็นโรคติดต่อ กลัวลูกหลานจะโดนเรา สังคมเราสอนกันมาผิดนั่นเอง”

กรณีศึกษาที่ 8

เพศชาย ภูมิลำเนาจังหวัดชลบุรี จบการศึกษาระดับปริญญาตรีเกิดความพิการจากอุบัติเหตุ กระดูกต้นคอข้อที่ 7-6 แตก ทำให้เป็นอัมพาต

ยอมรับตนเอง : สร้างความเข้มแข็งได้ดีที่สุด

เมื่อเกิดความที่พิการใหม่ ๆ ยังยอมรับตนเองไม่ได้และพยายามหาหนทางรักษา คิดว่าเรามีโอกาสรักษาจะหาย คิดว่าตนเองแย่มาก เป็นหนักมาก เราหิบบีบอะไรไม่ได้เลย เราคิดอยู่กับตัวเราว่าเราโชคร้ายที่เราเป็นหนัก อยู่ได้เพราะจ้างคนมายกมาแบกไปไหนมาไหนได้ จนได้ติดต่อกับได้คุยกับคนพิการในลักษณะเดียวกัน ได้พบคนพิการที่มีกรณีคล้ายกับเรา บางคนเป็นมากกว่า

เขายังสามารถช่วยเหลือตนเองได้มาก ทำมาหากินได้ การแลกเปลี่ยนกำลังใจของคนพิการและการเป็น Model ให้เพื่อนคนพิการได้เห็นและยอมรับ

“ระหว่างที่พิการใหม่ ๆ ยังยอมรับตนเองไม่ได้และพยายามหาหนทางรักษา คิดว่าเรามีโอกาสรักษาจะหาย”

“รู้สึกว่าคุณคิดว่าเป็นหนัก จากที่เมื่อก่อนทานข้าวเองไม่ได้ เมื่อได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ กลายเป็นจับช้อนเองได้ ทำให้ชีวิตดีขึ้น”

“สิ่งที่สำคัญกว่า คือ การยอมรับความพิการ เพราะฉะนั้น อย่าคิดว่าตัวเองจะหาย ถึงแม้เราจะมีเงินซื้อกายอุปกรณ์ดี ๆ มีเงินรักษาคุณภาพโรงพยาบาลที่ดีที่สุด นั่นเป็นการแก้ที่ปลายเหตุ”

วิธีในการถ่ายทอด และกระตุ้นให้คนพิการรับรู้สิทธิของคนพิการ

ใช้รายการวิทยุเป็นตัวช่วย ต้องรู้ก่อนว่าตนพิการคนนั้นต้องการอะไร และรู้ว่าพื้นฐานเขามีมากน้อยแค่ไหน บางคนมองแค่การรักษาเบื้องต้นให้หายให้ดีที่สุด จะไม่สนใจอย่างอื่น ยังไม่คิดไปถึงขั้นของการกลับไปสู่สังคมเดิม

ความคาดหวังเรื่องสิทธิและโอกาสของคนพิการในอนาคต

คาดหวังให้คนทั่วไปยอมรับคนพิการในสังคมให้มากกว่านี้ ให้คนพิการเข้าไปอยู่ในสังคมเพื่อให้คนในสังคมปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับคนพิการ โดยตรงนี้ต้องเริ่มต้นจากตัวคนพิการเอง ต้องรู้สึกเป็นผู้ให้ ไม่ใช่รอรับโอกาสจากคนอื่นเพียงฝ่ายเดียว และให้คนในสังคมระลึกไว้เสมอว่าถ้าสักวันหนึ่งคุณพิการแบบเขา แล้วคุณจะทำได้เท่าเขาหรือไม่

ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิและโอกาสทางสังคมของคนพิการ

ปัญหาอุปสรรค เพราะคนพิการคิดว่าไปข้างนอกไม่ได้ คิดอยู่ตลอดเวลาว่ามีอุปสรรคต้องมีพ่อแม่ไปด้วยอยู่กับคนอื่นไม่ได้ ดังนั้นต้องปรับตัว ตัดความคิดและมองข้ามปัญหาอุปสรรคออกไป มองภาระของคนในครอบครัว พ่อแม่ พี่น้องคนที่ต้องดูแลเรา ถ้าไม่ช่วยเหลือตนเองและฝึกตนเอง ก็เหมือนทารกที่ไม่มีวันโต มองคนพิการที่เขาเป็นมากกว่ายังสามารถไปไหนมาไหนได้

สร้างกำลังใจให้เรารู้ว่าออกไปเลี้ยงตนเอง เลี้ยงครอบครัว อยู่ได้เหมือนปกติ เพียงแต่เราเดินไม่ได้ แต่สามารถไปไหนมาไหนได้ด้วยอุปกรณ์ช่วย มีผู้ช่วยเหลือ ทำให้เราสะดวกมากขึ้น

วิธีการถ่ายทอดและกระตุ้นให้รับรู้สิทธิ

ใช้รายการวิทยุเป็นตัวช่วย เพื่อให้รู้ว่าเขาต้องการอะไรและรู้ว่าพื้นฐานเขามีมากน้อยแค่ไหน บางคนมองแค่การรักษาเบื้องต้นให้หาย ให้ดีที่สุด จะไม่สนใจขั้นตอนอื่น เช่น การกลับเข้าไปสู่สังคม

Role model: กระจกสะท้อนตัวตน

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับ คนพิการในลักษณะเดียวกันหรือเป็นพิการรุนแรงกว่า เป็น Role model ให้เราเห็นตัวอย่างที่ดี บางคนเป็นมากกว่ายังสามารถช่วยเหลือตนเองได้มาก ทำมาหากินได้ อยู่ได้ด้วยโอกาส และการแลกเปลี่ยนกำลังใจของคนพิการ

“เมื่อได้ติดต่อกับคนที่มีความพิการในลักษณะเดียวกันได้คุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จากที่เมื่อก่อนทานข้าวเองไม่ได้ กลายเป็นจับช้อนเองได้ ทำให้ชีวิตดีขึ้น”

งานสังคมประสานกับงานส่วนตัว

หลักการสำคัญของงานอาสาสมัคร คือความจริงใจ โดยไม่มีผลประโยชน์แอบแฝง ต้องเสียสละ ไม่เห็นแก่ได้ การออกไปทำงานเป็นอาสาสมัครในงานคนพิการ เราก็ไปพูดคุยแนะนำแนวทางให้เขาและเรา ก็กำลังใจกลับมา แต่การทำงานอาสาสมัครที่ยั่งยืนและคล่องตัว ผู้ที่เป็นอาสาสมัครจำเป็นต้องมีพื้นฐาน ด้านการเงิน มีงานที่มั่นคง พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือได้โดยตนเองไม่ลำบาก แต่ในมุมมองกลับกันการทำกิจกรรมส่วนตัวที่รับคนพิการทำงานและทำงานร่วมกับคนทั่วไป เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากคนพิการที่มาทำงานในองค์กร เพราะคนพิการให้เก่งอย่างไรก็ทำงานได้เราต้องใช้คนปกติเข้ามาช่วย ต้องแยกแยะให้ดีกว่าเราทำธุรกิจส่วนตัว แยกออกจากการทำงานกับคนพิการ เมื่อเรามีผลกำไรแล้วเราต้องคืนให้กับสังคม เช่น สนับสนุนงานกีฬาของคนพิการ

งานเชิงรุก : การทำงานให้ได้ผลแท้จริง

คนที่ทำงานในท้องถิ่นและทำงานเกี่ยวข้องกับคนพิการ เข้าใจคนพิการให้มากกว่านี้ การทำงานทุกวันนี้เป็นเชิงตั้งรับ คือให้คนพิการเข้ามาหา แทนที่จะวิ่งเข้าไปหาคนพิการ แต่ถ้าไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เหล่านั้นต้องทำเชิงรุกคนทำงานจะต้องลงพื้นที่เพื่อให้รู้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ

เพื่อให้คนพิการเข้าถึงและมีช่องทางในการรับรู้ด้านสิทธิมากขึ้น หรือการทำงานในด้านการป้องกันความพิการเพื่อลดจำนวนคนพิการ

“คนพิการมักไม่รู้สิทธิของตัวเอง โอกาสมากก็ไม่รู้ว่าจะใช้โอกาสนั้นได้อย่างไรบ้าง ส่วนใหญ่คนที่ทำงานในท้องถิ่นและทำงานเกี่ยวข้องกับคนพิการ ต้องเป็นเชิงตั้งรับ คือ วิ่งเข้าไปหาคนพิการแทนที่จะให้คนพิการเข้ามาหา”

“ออกมารณรงค์สร้างจิตสำนึก ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มที่ซบถเร็ว และประมาท โดยเอาคนพิการจากอุบัติเหตุไปบรรยาย เพื่อให้คนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงเห็นภาพ”

กรณีศึกษาที่ 9

เพศชาย ภูมิลำเนาจังหวัดพิษณุโลก สถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับปริญญาตรี เกิดความพิการจากโรครูมาตอยด์

เริ่มพิการตั้งแต่อายุ 20 ก่อนหน้านั้นไม่รู้ว่าตัวเองเป็นโรคข้ออักเสบจนกระทั่งสอบเข้าโรงเรียนเตรียมนายร้อย เรียนเตรียมนายร้อยได้สองปีครึ่ง ก็รู้สึกเจ็บข้อเข่า ข้อฝ่าเท้า ก็ทนฝีกทนไม่ไหว เลยเข้า และรับการ ผ่าตัดกระดูกหลัง หลังจากผ่าตัดเอาเฝือกออก 3 เดือน ข้อสะโพกมันเกิดติด ตอนหลังมารู้ว่าเราเป็นโรครูมาตอยด์

การมองความพิการของตนเอง

เราจะไม่เอาความพิการของเรามาเป็นจุดบอด จุดด้อย จุดอ่อน แต่เราจะมองโอกาสที่สังคมจะให้ทำอะไรเราบ้าง และเราทำอะไรให้สังคม ถ้าสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อม ความพิการจะไม่สามารถทำอะไรเราได้เลย การให้สังคมเปลี่ยนทัศนคติ ให้อยอมรับเรานั้นคนพิการต้องอย่าไปขอเขาฝ่ายเดียวนะ เราต้องมีครึ่งทางคือ ถ้าเรามีความรู้ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เดินไปที่ไหนคนก็ยอมรับเราเองโดยอัตโนมัติ ยิ่งถ้าเราทำงานเพื่อสาธารณะ คนก็ยิ่งนับถือแล้วจึงจะบอกสังคมให้มาช่วยเราและยอมรับเรา

กระบวนการฟื้นฟูที่ได้ค้นพบ

หลังจากออกจากโรงพยาบาลก็ต้องมีหลักเกณฑ์ในการฟื้นฟู ที่เรียกว่า Medical Rehabilitation คือ การฟื้นฟูด้านการแพทย์ เมื่อเราประสบอุบัติเหตุ หรือรับการผ่าตัด ชั้นแรกเราจะต้องรับการฟื้นฟูจากแพทย์ก่อน หรือทำกายภาพ หรืออยู่ในระยะฟื้นฟูด้านการแพทย์

“แพทย์บอกให้หัดเดินก่อน จนหมอบอกหมดปัญญาแล้ว เราก็ต้องออกไปใช้ชีวิตธรรมดา เลิกเป็นไข้ ผมเป็นคนไข้ระยะเดียวเท่านั้นเอง ระยะที่อยู่ในความดูแลของหมอ”

หลังจาก Medical Rehabilitation การฟื้นฟูต่อไป คือ การศึกษาหรือ Education Rehabilitation เพื่อพัฒนาตนเองและเตรียมพร้อมให้ตนเองทำงานต่อไป หรือ กลับเข้าสู่สังคม และการศึกษาเป็นปัจจัยทำให้คนพิการได้รับการยอมรับจากคนในสังคม ผมสามารถเรียนได้แห่งเดียวคือธรรมศาสตร์ แล้วเรียนวิชากฎหมาย หลังจากการศึกษาเห็นโฆษณาใน TV ว่าโรงเรียนตาบอดต้องการคน จึงไปทำงานพอบรรจุได้ เงินเดือน 450 บาท การมีงานทำ หรือ Occupational Therapy คือการฟื้นฟูทางด้านอาชีพและการมีงานทำด้วย คือ สิ่งที่สร้างความภูมิใจและความสุขของคนพิการคือ นอกจากหลักการฟื้นฟูที่กล่าวมา การฟื้นฟูอีกหลักหนึ่งที่สำคัญและทำให้ส่งผลให้การฟื้นฟูทั้งสามหลักเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง คือ การฟื้นฟูทางสังคม Social Rehabilitation เพื่ออุปสรรคในสังคม เพราะฉะนั้นอุปสรรคจึง เป็นทัศนคติและการยอมรับ จำเป็นต้องมี Social Rehabilitation เพราะ สังคมยังมี Social Barrier คือ อุปสรรคขัดขวางที่คนพิการจะออกไปสู่สังคม เช่น เราจะได้งานชั้นสูง ๆ ไม่ได้ ขึ้นรถเมล์ไม่ได้ ห้องน้ำเราก็นั่งไม่ได้

การต่อสู้เพื่อองค์กรคนพิการ

จากการเข้าร่วมการประชุมระดับโลกทำให้เขาได้เห็นแนวทางในการทำงานด้านสิทธิคนพิการในระดับนานาชาติ ซึ่ง ณ เวลานั้นการเคลื่อนไหวด้านสิทธิคนพิการในประเทศไทยยังไม่เป็นที่แพร่หลาย และยังไม่มีการตื่นตัวด้านสิทธิคนพิการเท่าที่ควร การประชุมนานาชาติทำให้ประเทศไทยตอบรับเป็นสมาชิกองค์กรคนพิการสากล และเริ่มดำเนินงานด้านสิทธิคนพิการในประเทศไทย โดยในรูปแบบ Cross Disability คือ สภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย ซึ่ง

เป็นองค์กรด้านคนพิการที่เกิดจากการรวมตัวของคนพิการทุกประเภท การไปพูดเดี่ยว ๆ ไม่มีใครฟังต้องรวมตัวกันเป็นองค์กร แล้วทำเสียงร้องของเราดัง ๆ ให้เขาได้ยิน

พัฒนาคนพิการเชิงสิทธิมนุษยชน

การเป็นผู้นำในการเคลื่อนไหวด้านสิทธิคนพิการยุคแรกเริ่มในประเทศไทยการ เขาจึงมีความเห็นว่าถึงเวลาที่สังคมไทยควรให้ความสำคัญในการพัฒนาคนพิการในรูปแบบ Social Model คือ การให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านสังคมของคนพิการ มากกว่าด้านสงเคราะห์ หรือด้านการแพทย์

“หลังจากที่มีพระราชบัญญัติคนพิการแล้ว เราจะไม่เอาความพิการของเรามาเป็นจุดบอด จุดด้อย จุดอ่อน แต่เราจะมองโอกาสที่สังคมจะให้อะไรเราบ้าง และเราทำอะไรได้บ้างในสังคม” “การที่จะปล่อยให้กรมประชาสงเคราะห์แจกแบบ การกุศล มีก็ให้ ไม่มีก็ไม่ให้ มีที่รับก็ให้เข้า ไม่มีที่รับก็ไม่ให้เข้า แบบนั้นคงไม่ได้ เรามองว่าเราเป็นพลเมืองของรัฐ สิทธิทั้งหลายเราต้องได้เท่าเทียม”

คนพิการไม่ใช่ปัญหา

คนพิการจะไม่เป็นเพียงไม่ได้เป็นผู้ด้อยโอกาสที่ผู้รับ หากคนพิการได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพและมีความเท่าเทียมในสังคม เช่น ทำให้เขาอ่านหนังสือได้ เมื่อเขาเรียนจบคนเหล่านี้จะไม่ใช่เป็นภาระ คนเหล่านี้จะกลายเป็น Productive people คือคนที่สร้างผลผลิตให้กับรัฐ และคนเหล่านี้จะกลายเป็นผู้เสียภาษีแก่รัฐ

การทำงานทั้ง 3 ฝ่าย

หลักการทำงานและเคลื่อนไหวด้านสิทธิคนพิการให้ประสบความสำเร็จ ที่เขาได้คิดขึ้นและสอดคล้องกับหลักสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา คือ

1. องค์ความรู้ เช่น การดำรงชีวิตอิสระ
2. องค์กรภาคประชาชน เช่น สมาคมคนพิการฯ
3. พันธมิตรทางการเมือง เช่น นักการเมืองหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลักดัน

กฎหมาย

ซึ่งปัจจัยหลักทั้ง 3 ประการ นี้จะต้องที่ดำเนินงานพัฒนาไปพร้อมกัน

“แต่มีต่อ” ให้โอกาสเท่าเทียม

นอกจากบทบาทคนพิการและหน้าที่ของคนพิการที่จะแสดงตัวตนและสร้างการรับรู้ ด้านความพิการให้กับสังคม และการอยู่ร่วมได้อย่างมีความสุขนั้น ทุกคน ๆ ในสังคมซึ่งเป็นฝ่ายมี โอกาสมากกว่าจะต้องต่อเติมให้กับคนที่มีโอกาสน้อยกว่า เช่น ถ้าคนพิการจะไปประชุมชั้น 16 ก็ ไปไม่ได้เพราะว่าคนพิการขาไม่ดี หรือ เพราะไม่มีลิฟท์ให้ ถ้าเขาจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้ ความพิการ (Disable) นั้นก็จะหายไป ดังนั้นการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับคนพิการเพื่อให้ คนพิการก็พร้อมที่จะดำเนินชีวิตไปในสังคมเหมือนคนทั่วไปในสังคม

กรณีศึกษาที่ 10

เพศชาย อายุ 46 ปี สถานภาพสมรส ภูมิลำเนาจังหวัดนนทบุรี เกิดความพิการเป็น อัมพาตค่อนข้างมากจากอุบัติเหตุ

เมื่อเรียนจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้าเรียนที่โรงเรียนนายร้อยตำรวจและไปประสบ อุบัติเหตุในงานรับน้องชมรมช่างศิลป์ ไม่สามารถขยับร่างกายส่วนล่างได้ รักษาตัวในโรงพยาบาล ตำรวจประมาณ 6 เดือนและทำกายภาพหรือหาทางรักษาทุกวิธีการ บุคคลใกล้ชิดและครอบครัว ไม่ได้บอกความจริงว่าเกิดความผิดปกติที่ไขสันหลังและส่งควบคุมระบบประสาทและต้องเป็น อัมพาต ตอนนั้นไม่รู้รู้สึกเลย คิดว่าความพิการเหมือนแขนหักขาหัก รักษาเดี๋ยวก็หาย จนผ่านไป ประมาณมา 2 ปีได้ตัดสินใจเรียนต่อที่ม. สุโขทัยฯ ตอนแรกตั้งใจจะเรียนนิติศาสตร์ เพราะหวัง ลึก ๆ ว่าถ้าหายจะกลับไปเป็นตำรวจอีก ปราบกฏว่าร่างกายไม่ได้ดีขึ้น เลยต้องเปลี่ยนมาเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้เกียรตินิยมอันดับสอง

เรียนรู้และยอมรับความพิการของตัวเองอย่างไรบ้าง

ไม่ได้มองว่าพิการ แต่เป็นความรำคาญ อึดอัด จะทำอะไรไม่ได้ตั้งใจ ไม่ได้คิดว่ามัน เป็นโศกนาฏกรรม แล้วจึงค่อย ๆ เรียนรู้ด้วยตัวมันเอง รอเวลารักษาตัวทำร่างกายให้มันพร้อม จะ ใช้เวลาไปกับการทำงาน ก็ไม่ค่อยมีเวลามาคิดว่าเราพิการ ก็ปรับตัวกับการพิการโดยการทำงาน

ไม่ได้คิดเปรียบเทียบกับคนอื่น และโดยหน้าที่การงาน ของเราก็เหมือนกับเราเป็นต้นแบบของคนพิการก็เหมือนเป็นการปรับตัวไปในตัวด้วยการทำงาน

สิทธิและโอกาสทางสังคมของคนพิการ

ถือว่าดีขึ้น เพราะเห็นการเปลี่ยนแปลงมาตลอด ในช่วงแรกสังคมมองว่าคนพิการควรอยู่กับบ้าน ไม่ควรออกไปข้างนอก พอออกไปพบอุปสรรคเราก็ไปเรียกร้องให้เขาปรับให้เรา เพราะเราก็เป็นประชากรคนหนึ่งในสังคม มีสิทธิ์เหมือนทุกคน ก็ดีขึ้น ใ้คนที่ไม่ค่อยเห็นด้วย ก็เริ่มดีขึ้น คนรุ่นใหม่ ๆ ก็เริ่มยอมรับมากขึ้นกว่าเดิม ห้างสรรพสินค้าก็สนับสนุน แต่การเลือกปฏิบัติยังคงมีอยู่ ทั้งเลือกปฏิบัติอย่างที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ อย่างเรื่องกฎระเบียบบางอย่าง เช่น ห้ามคนพิการทำงาน ห้ามรับราชการ ยังคงมีอยู่ การเลื่อนขั้นก็ยังไม่มีอยู่ ยังคงมีอยู่ เช่น ผมไปเที่ยวพระตำหนัก ดอยตุง ผมก็เข้าไม่ได้เพราะเขากลัวล้อของ wheel chair จะทำลายพื้นของพระตำหนัก เป็นต้น สังคมยังต้องให้เวลาในการปรับเปลี่ยนทัศนคติพอสมควร ต้องให้คนพิการออกสู่สังคมมาก ๆ จนเป็นเรื่องธรรมดาเห็นเป็นเรื่องปกติ เอาคนพิการที่ประสบความสำเร็จให้สังคมเห็นบ้าง ไม่ใช่คิดว่าคนพิการต้องนำสงสารต้องขอทาน

วิธีการดูให้เห็นคุณค่าในตนเองและเข้มแข็ง

โดยตรงกับคนพิการเอง คือ ไม่ดูถูกตัวเอง เพราะถ้าดูถูกตัวเองก็อย่าหวังให้ใครมานับถือ และใช้มีกิจกรรมหลายตัว เช่นบทบาทสมมุติ (Role Play) ให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน อีกส่วนหนึ่งคือการสนับสนุนให้คนพิการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง นักการเมืองเขามองคนทุกคนเป็นฐานเสียงทั้งหมด นักการเมืองก็จะมองว่าถ้าคนพิการไม่ไปเลือกตั้งให้เขา แล้วเขาจะมาช่วยคนพิการทำไม เพราะฉะนั้นเราต้องเป็นกลุ่มพลังอำนาจทางการเมืองให้ได้

“เราไปวัดใจกับคุณปลื้ม โดยไปบอกว่าถ้าคุณปลื้มสนับสนุนนโยบายของเราตามนี้ คนพิการทั้งหมด 2 หมื่นคนบวกกับคนในครอบครัวอีก 5 คน รวมเป็นประมาณ 100,000 คน”

ประการสุดท้ายคือ การรวมกลุ่มทำงานเป็นเครือข่าย เพราะถ้าเราจะเรียกร้องเพื่อคนพิการอย่างเดียว เพราะมักจะไม่ได้ แต่ถ้าเรียกร้องเพื่อคนแก่ เพื่อเด็ก เพื่อคนท้อง ก็มักจะได้ผล

กระบวนการพลิกชีวิตคนพิการ

กระบวนการสร้างคนพิการที่เข้มแข็งและตระหนักในสิทธิของตนพร้อมที่จะออกสู่สังคมได้ นั้น โดยส่วนตัวเขาได้ดำเนินกระบวนการเพื่อกระตุ้นเพื่อนคนพิการ ดังนี้

1. ส่งเสริมและพยายามให้เขาเห็นคุณค่าในตัวเอง เช่น การให้คำปรึกษาขั้นเพื่อน นำคนพิการมีปัญหาเหมือน ๆ กันมานั่งคุยกัน ปรับทุกข์กัน แลกเปลี่ยนกัน

“พูดง่าย ๆ คือใจต้องมาก่อน เคยทำโครง คือกลุ่มคนที่ พอใจมาแล้วเราก็ค่อยปรับเข้าสู่กระบวนการฟื้นคืนความเชื่อมั่น”

2. กระบวนการพาเขากลับสู่สังคม (ILP, Independent skill training program) มีการวางแผนเป้าหมายหลัก เป้าหมายรอง จัดลำดับความสำคัญ และค้นพบศักยภาพที่เหลือในตัวเอง กลับไปสู่สังคมใช้ชีวิตในสังคมอย่างเห็นคุณค่า

“คนที่ผ่าน ILP จากที่เคยทำอะไรก็กลับไปทำแบบเดิม กับอะไรหลาย ๆ อย่างด้วย”

กรณีศึกษาที่ 11

เพศชาย จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เกิดความพิการจากอุบัติเหตุทางรถ ปัจจุบันประกอบอาชีพครู

เกิดความพิการเมื่ออายุ 17 ปี ขณะเป็นนักเรียน ในสมัยนั้นยังไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับความพิการ จึงใช้ชีวิตอยู่กับบ้านเก็บตัวอยู่ในบ้านเป็นเวลา 10 ปี จนอายุ 20 กว่า ๆ จึงใช้ความรู้ด้านช่างซ่อมอะไรต่ออะไรไปบ้าง จนวันหนึ่งมาคิดกับว่าชีวิตนี้เราอยู่แค่นี้เองหรือ จึงได้เริ่มหาข้อมูลที่เรียนต่อ จนได้รู้จักกับ ผอ.ร.ร. อาชีวะพระมหาไถ่ จึงมาสมัครเรียน หลังจากเรียนจบครูใหญ่ในสมัยนั้นจนชวนมาเป็นอาจารย์ในวิชาการซ่อมบำรุงคอมฯ จึงเป็นครูตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

แรงกระตุ้นให้ก้าวข้ามความพิการ

แรงผลักดันให้เขาต้องลุกขึ้นพัฒนาศักยภาพของตนเอง คือ สิ่งที่ถูกมือเรียก คือ ความต้องการมีอาชีพที่สร้างความมั่นคงและพึ่งตนเองได้ด้านเศรษฐกิจ และสิ่งที่เป็นแรงกระตุ้นอย่างที่สอง คือ ความรู้สึกว่ามีแบบปีบครั้น ไม่ต้องการเป็นภาระของครอบครัว นอกจากนั้นเขาได้นำความรู้จากพระพุทธศาสนาเข้ามาช่วย เช่น ความไม่เที่ยง ความทุกข์ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

“เราขอมงานให้เขาได้ เขาให้ค่าตอบแทน เราก็รู้สึกว่ามีเงินสามารถใช้จ่ายเงินที่จะมาเลี้ยงตนเองได้”

“พี่ ๆ น้อง ๆ ก็เริ่มแซงเราขึ้นมา แล้วเราจะอยู่กับใครที่ไหน เราต้องไปอยู่กับน้อง ๆ หรือ ถ้าสามีภรรยา ลูกเขาไม่ยอมรับเรา เรากลายเป็นที่แฉงอยู่ในครอบครัวเขา”

ขีดข้องจากสิ่งอำนวยความสะดวก

สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหว คือการขาดและไม่สามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก และการขาดสิ่งอำนวยความสะดวกนั่นเอง จึงทำให้คนพิการเข้าถึงสิทธิและโอกาสได้ยาก

“ไม่ใช่เพราะว่าเราด้อยอย่างเดียวนะเป็นเพราะสิ่งอำนวยความสะดวกด้วย ไม่ได้เตรียมอะไรไว้ให้ เราต้องให้คนอื่น ๆ ช่วย เราไม่ผิดหรอก ถ้าเราปรากฏตัวแล้วเราทำไม่ได้ ก็เรามีความต้องการใช้ชีวิตในสังคม”

การสร้างความตระหนักในสิทธิและโอกาสทางสังคม

ทัศนคติที่ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ เนื่องจากเป็นทัศนคติที่ติดตัวและถ่ายทอดกันมาตั้งแต่เด็ก บางคนอาจจะไม่เคยพบเห็นความพิการและมีค่านิยมว่าคนที่ได้รับการยอมรับในสังคมต้องไม่พิการ ต้องไม่ทุกขพลภาพ

“เขาอาจจะไม่เคยเจอคนพิการมาก่อน ไม่เคยเห็นคนพิการทำงาน เขาไม่รู้ว่าคนพิการทำอะไรได้ มาทำงานด้วยจะต้องเป็นภาระใหม่ เหมือนกันกับความคิดที่ถูกถ่ายทอดกันต่อ ๆ มา”

การสร้างความตระหนักในสิทธิของตนเองนั้นจึงจำเป็นต้องมีการปลูกฝังและเห็นตัวอย่างที่ดี เพื่อเห็นคุณค่าของตนเอง ซึ่งบรรยากาศและสถานที่ที่จะสร้างทัศนคติเหล่านี้ จะไม่มีความรู้สึกถูกดูถูกดูแคลนกัน ให้เกียรติซึ่งกันและกัน

“แต่ก่อนที่เขาจะเจ้ามาอยู่ในโรงเรียน สังคมภายนอกเรียกเขาว่า ใ้ง่อย ใ้งัดวน ใ้งบอด คนที่ถูกเรียกแบบนี้จะรู้สึกที่ตนเองด้อย แต่ถ้าอยู่ในบรรยากาศที่ครูพิการได้รับการยอมรับนับถือบรรยากาศเหล่านี้จะกระตุ้นเขาให้เขาเติบโต”

พิการซ้อน: ศักยภาพที่ซ่อนอยู่

การให้โอกาสกลุ่มคนพิการทางร่างกายที่พิการซ้อน เช่น เกิดการกระทบกระเทือนทางสมอง หรือ กลุ่มคนพิการ CP เนื่องจากกลุ่มคนพิการเหล่านี้หากพัฒนาศักยภาพที่ถูกต้องได้รับการยอมรับ และให้โอกาสแสดงความสามารถ ก็สามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้

“คนกระทบกระเทือนทางสมอง ถึงแม้ผลงานอาจจะออกมาได้ไม่ดีเท่าไร เราก็เปิดโอกาสให้คนพิการกลุ่มนี้เข้ามาศึกษามีหลายคนที่ประสบความสำเร็จออกไปทำงานได้”

กรณีศึกษาที่ 12

เพชรหญิง สถานภาพโสด ภูมิลำเนากรุงเทพฯ เกิดความพิการจากโรคเยื่อหุ้มไขสันหลัง อักเสบเฉียบพลัน

การเรียนรู้และปรับตัวกับความพิการ

ครอบครัวไม่มีความรู้เรื่องความพิการมาก่อนเลย ในครอบครัวที่ไม่มีใครพิการเลย และตัวเองก็ไม่ได้พิการมาตั้งแต่เด็ก ๆ ทั้งที่เป็นคนที่แข็งแรงมาก เมื่อก่อนก็ไม่รู้จักแผลกดทับ ไม่นั่งรถเข็นด้วยเนื่องจากไม่รู้ว่ามีการเข็นที่น้ำหนักเบาเรียนรู้จากการถามหมอบริการปรับตัวโดยการลองทำเอง

พอไปเรียนพระคัมภีร์ที่เชียงใหม่และมิชชันนารีได้แนะนำให้ไปรักษาแผลกดทับที่ศูนย์ฟื้นฟูที่แมคเคอรน ทำให้เรียนรู้มากขึ้นอยู่ที่นั่นเกือบ 2 ปี ฝึกทุกอย่าง เริ่มจากพลิกตัวจนกระทั่งฝึกเรื่องของการปีนสภาวะ

มองและรับสิ่งที่ตนเป็น

เมื่อเกิดความพิการขึ้น คนพิการมักจะปฏิเสธความพิการของตนเองและนำตนเองไปเปรียบเทียบกับตนเองก่อนเกิดความพิการ หรือ เปรียบเทียบกับผู้อื่น แต่ควรให้คนพิการยอมรับความสามารถของตนตามความเป็นจริง และค่อย ๆ ปรับตัว เรียนรู้ ที่จะเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับความพิการของตน

“ในตอนแรก ๆ ยอมรับตัวเองไม่ได้ เนื่องจากพิจารณาจากภายหลังทำให้สามารถเปรียบเทียบกับประสบการณ์เดิมที่เคยทำได้ก่อนที่จะพิจารณาไม่รู้ว่าคุณพิจารณาทำอะไรได้บ้าง ไม่เคยเข้าใจว่าเมื่อร่างกายของเราเปลี่ยนแปลงไปแล้ว เราจะต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตอย่างไรบ้าง เพื่อให้เราดำรงชีวิตได้อย่างดีได้”

ครอบครัวส่งเสริมให้ก้าวผ่าน

ทัศนคติของครอบครัว กำลังใจ และการให้แง่คิดของคนในครอบครัวส่งผลและสำคัญต่อการก้าวผ่านความพิจารณาของคนพิจารณา

“ครอบครัวค่อย ๆ เรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน ที่บ้านค่อย ๆ สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้แม่พูดกับพี่ว่า แม่ต้องช่วยให้เอิร์ธอยู่ได้ด้วยตัวเองตอนที่แม่มยังมีชีวิตอยู่ เพราะถ้ามาเริ่มต้นตอนที่ไม่มีแม่ เอิร์ธจะอยู่ได้ยาก”

ความพิจารณาไม่ได้ลำบากอย่างที่คิด

ส่วนหนึ่งที่จะทำให้สังคมยอมรับคนพิจารณามากขึ้นตนเองมากขึ้น คือ การออกสู่ที่สาธารณะเพื่อแสดงให้เห็นว่า คนพิจารณาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ความพิจารณาไม่ได้สร้างความลำบากให้กับคนรอบข้าง คนพิจารณาสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ไม่ได้เป็นภาระต่อใคร

“เมื่อก่อนไม่ไปห้างเลย มันลำบาก ไม่สะดวก มีเพื่อนหลายคนที่ยังใหม่ที่ทำให้เรารู้สึกว่า เราทำสิ่งต่าง ๆ ง่ายสำหรับเขา ความพิจารณาของเราเป็นเรื่องง่าย ไม่วุ่นวายไม่ลำบาก คนอื่นไม่ต้องมากังวลอะไรกับเรามาก”

สิทธิคนพิจารณา กับ อภิสัทธิน

เธอได้เปรียบเทียบสิทธิของคนพิจารณาเหมือนรากของต้นไม้ที่มองไม่เห็นแต่เป็นสิ่งสำคัญ สิทธิเป็นสิ่งที่อยู่จริง แต่ทุกคนทั่วไปและคนพิจารณายังไม่เข้าใจแล้ว และสิ่งสำคัญคือคนพิจารณาควรเรียนรู้ทั้งสิทธิส่วนบุคคลกับหน้าที่ต่อส่วนรวม ตระหนักรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองและสิทธิของผู้อื่นด้วย

“บางครั้งคนพิจารณาที่เอาเปรียบคนปกติ เวลาไปธนาคารจะไม่ยอมต่อคิว บางอย่างที่เราควรรอ เราก็ควรจะรอเหมือนกัน บางอย่างที่เราควรได้รับก็ควรได้รับ”

“เมื่อเขามีโอกาสได้เรียนหนังสือ ก็ไม่ควรจะไปเฉลยข้อสอบให้เขา เปิดโอกาสให้เขาใช้ชีวิตด้วยตัวเอง”

สร้างความเท่าเทียมด้วยความกลมกลืน

นอกจากนั้นเธอยังได้เปรียบเทียบการทำงานด้านสิทธิทางเพศกับสิทธิของคนพิการ ว่ามีความคล้ายคลึงกัน

“ความพิการว่าเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งความไม่เสมอภาค ผู้ชาย และผู้หญิง เมื่อก่อนไม่มีความเสมอภาคกันเนื่องจากความต่างในด้านกายภาพ แต่ทำไมปัจจุบันถึงเปลี่ยนความคิดได้ คนพิการก็เช่นเดียวกับมีความแตกต่างจากคนปกติในด้านกายภาพ เพราะทัศนคติเปลี่ยน ต่อไปคนพิการจะค่อย ๆ ไปสู่ยุคที่เท่าเทียมกัน”

“กระเทยเดินไปกับคนพิการ คนจะมองคนพิการคนจะไม่มองกระเทย เพราะกระเทยสร้าง Image ของเขาได้ดี กระเทยร่าเริง กระเทยแต่งหน้าเก่ง ซึ่ง คนทั่วไปมักจะสงสารคนพิการ แต่เคารพคนพิการ และความสงสารก็ไม่ก่อให้เกิดการพัฒนาในที่สุด”

กรณีศึกษาที่ 13

เพศหญิง สถานภาพโสด ภูมิลำเนาจังหวัดศรีสะเกษ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี

ปรับตัวจากการเรียนร่วม

เป็นคนพิการคนเดียวในบ้าน ตอนเด็กเรียนหนังสือในโรงเรียนประจำหมู่บ้าน เหมือนนักเรียนทั่วไป ก็มีความสุขดี ใช้ชีวิตปกติกับเพื่อน ๆ คุณครู แต่จะเป็นเด็กพิการที่อยู่ในโรงเรียนคนเดียว บางกิจกรรมอาจารย์ก็ปรับให้เราสามารถร่วมกิจกรรมได้ พอจบชั้นประถมก็เรียนต่อ กศน. โดยมีอาจารย์มาสอนทุกวันอาทิตย์ที่วัดจนจบมัธยมปลายและเรียนระดับอุดมศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

“เราก็ปรับตัวไปด้วย เพื่อนก็ปรับตัวไปด้วยเช่นกัน เพื่อนจะช่วยเราทำกิจกรรม ทำให้การเรียนเราง่ายขึ้น เช่น ชิวโมงพละ เพื่อนคนที่ตัวใหญ่ ๆ ก็จะอุ้มเราออกไปเล่นด้วย”

แนวคิดในการสร้างความเข้มแข็ง

แนวคิดที่ทำให้ก้าวผ่านความพิการได้ คือ การดำรงชีวิตอิสระ เป็นแนวคิดที่สอนให้คนพิการคิดเอง ตัดสินใจเอง ถึงแม้ว่าเราเป็นคนพิการเราก็มีสิทธิที่จะคิดที่จะเลือก แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ดี แต่เราก็มีสิทธิได้เลือกได้คิด คนพิการก็เหมือนกันมีโอกาสคิดถูกคิดผิดได้เช่นกัน

ปัจจัยคนพิการเข้าไม่ถึงสิทธิ

การเข้าไม่ถึงสิทธิและโอกาสของคนพิการที่สำคัญที่สุด คือ คนพิการยังไม่เข้าใจความเป็นตัวเองจึงไม่สามารถนำสิทธิที่ตนมีนั้นไปใช้ได้ นอกจากนั้นเธอได้เสนอและสรุปปัญหาหลัก 4 ข้อ ที่ทำให้คนพิการไทยยังเข้าไม่ถึงสิทธิและโอกาสของตนเอง หากสามารถแก้ปัญหาใน 4 ข้อนี้ได้ จะเป็นการเปิดโอกาสให้กับคนพิการและการเข้าถึงสิทธิของคนพิการ

1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ
2. ข้อมูลข่าวสาร
3. กฎระเบียบทางสังคม
4. ค่านิยม ทศนคติ

ความหลากหลายแก้ปัญหาการเลือกปฏิบัติ

การเลือกปฏิบัติยังคงมีอยู่ ด้วยความไม่เข้าใจในบทบาทของคนพิการ ไม่เข้าใจความพิการ จึงถูกเลือกปฏิบัติโดยปริยาย แนวทางที่จะช่วยขจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ มี 2 อย่างคือ

1. Universal Desire การออกแบบที่ทุกคนเข้าถึง โดยไม่ได้คำนึงว่า ผู้ใช้งานต้องเป็นคนพิการ แต่คำนึงว่าทุกคน คนส่วนใหญ่ในสังคมสามารถใช้งานได้ เช่น รถเมล์ขานดำ มีลิฟต์เลื่อนออกมา เว้นที่นั่งไว้สำหรับวีลแชร์ คนพิการจะเข้าถึงระบบขนส่ง

2. การเปลี่ยนทัศนคติและให้ความรู้ที่ถูกต้องเรื่องคนพิการ ว่าความพิการคือเอกลักษณ์และเป็นอัตลักษณ์ของคนคนนั้น นอกจากการเปลี่ยนทัศนคติของคนในสังคมแล้ว การคำนึงถึงความหลากหลายในสังคม เพราะ คนในสังคม ต้องมีความหลากหลาย ก็เช่นกัน เราไม่ควรที่จะเลือกคนที่แข็งแรงสมบูรณ์ หน้าตาอยู่ในสังคมเท่านั้น สังคมที่สมบูรณ์ต้องมีคนหลาย

กลุ่ม เพื่อให้เกิดจากช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เช่นเดียวกับดอกไม้ในแจกัน ถ้ามีดอกไม้ดวงหนึ่งไม่ได้ ทำให้ดอกไม้สวยขึ้นมา ต้องมีดอกไม้ขาว สีชมพู สีแดง

กรณีศึกษาที่ 14

เพศหญิง สถานภาพโสด ภูมิลำเนาจังหวัดพิจิตร เกิดความพิการจากประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์

กระบวนการก้าวผ่านความพิการที่เกิดขึ้นภายหลัง

เธอได้ต่อสู้และก้าวผ่านความพิการของเธอ และได้สรุปกระบวนการก้าวผ่านความพิการของคนพิการภายหลังตามประสบการณ์ตรงที่เธอได้ใช้ก้าวผ่านความพิการ ดังนี้

1. ระยะเวลาเรียนรู้ความพิการของตนเองก่อน เรามองความพิการเป็นความโชคร้าย เพราะยังยอมรับความพิการของเราเองไม่ได้ กำลังตกใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น พยายามปฏิเสธมัน เช่น เอาตัวเราตอนนี้ไปเปรียบเทียบกับเราคนเดิม และผลัก สิ่งที่มีมันเกิดขึ้นว่ามันเป็นโชคร้าย หรือ หลอกตัวเอง เดี่ยวมันก็ต้องหาย เดี่ยวเราต้องกลับมาเดินได้ เพราะตลอดระยะเวลาที่รักษาตัว ไม่มีญาติหรือใครบอกความจริง

2. การเรียนรู้ความพิการของตนเองด้วยตัวตัวคนพิการเอง ในระยะนี้แม้ว่าคนพิการจะรู้ว่าตนเองพิการ ไม่อาจรักษาให้หายได้ แต่ยืนยันความพิการของตนเองออกไปไม่ได้และจะก็เกิดความขัดแย้งขึ้นในใจ เช่น เรารู้ตัวว่าจะพิการนะ แต่หมอก็กังไม่ยืนยัน

3. ระยะเวลาในการหาความจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งกระบวนการในระยะนี้จะเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของแต่ละคน พื้นฐานของครอบครัวคนนั้นด้วย ถ้าครอบครัวเข้มแข็ง ในกรณีของเธอ

“หาคนที่พิการเหมือนเรา หา Model คนที่เป็นอย่างเรา เราจะเริ่มเรียนรู้ และหาข้อมูลเชิงลึก ทำให้เราเข้าใจความพิการมากขึ้น”

ขั้นตอนในการพิสูจน์ตนเอง หรือพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพตามเดิม

“เราต้องออกจากบ้าน เพื่อให้เขารู้ว่าฉันคนพิการ แต่ก็อยู่ด้วยตนเองได้ เราจะพิสูจน์ว่าแม้ว่าเราพิการเราก็ยังได้สร้างผลผลิต สร้างproductive ได้ คนรอบข้างจะไม่เชื่อว่าเรามีความสามารถหรือคิดว่าเรา unproductive ของครอบครัวและสังคม”

ทำไมคนพิการยังไม่เข้าถึงสิทธิ

เธอได้สรุปให้ฟังว่าสาเหตุที่คนพิการยังไม่เข้าถึงโอกาสทางสังคม เนื่องจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ

1. คนพิการไม่เข้าใจในโอกาสของตน แม้ว่าโอกาสทางสังคมเปิดกว้างหรือมีอยู่ทุกย่อมหอ้า คนพิการมียังไม่เข้าถึงและละทิ้งโอกาสตรงนั้น
2. ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เช่น ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงได้จริง

Social norm คนพิการถูกแยกออก

ความพิการเอามาตรฐานทางการแพทย์มาวัด เอามาตรฐานในสังคมมาตัดสิน เช่น คนต้องได้มาตรฐานเท่านั้นจึงได้รับการยอมรับ จึงต้องพยายามให้ได้ตามมาตรฐานของสังคมเพื่อไม่ให้หลุดกรอบของสังคม ต้องเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้ ทำให้คนพิการเขาไม่ถึงกิจกรรมของสังคมได้

“ถ้าไม่ได้มาตรฐานนั้น ก็คือ คนพิการ IQ ต้องเท่านั้นจะปัญญาอ่อน”

บูรณาการงานคนพิการ

การทำงานด้านความพิการนั้นไม่เพียงแต่ทำงานด้านสิทธิคนพิการอย่างเดียว เพราะคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เรื่องทุก ๆ เรื่องของคนพิการก็อยู่การ อยู่ในทุก ๆ เรื่องประเด็นของสังคมคนพิการไม่ได้อยู่แค่เรื่องคนพิการ แต่จะอยู่ในทุกกลุ่มเป้าหมายของสวัสดิการสังคม

“เมื่อน้องไปทำงานด้านผู้หญิง ก็มีผู้หญิงพิการ มีเด็กพิการ ผู้ต้องขังพิการ นักศึกษาพิการ ข้ามชาติ เรื่องเด็กพิการ สตรีพิการ ผู้ต้องขังพิการ แต่สตรีพิการก็ต้องการกฎหมายและการดูแลเหมือนสตรีทั่วไป พ.ร.บ. ส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการยังลงไม่ลึกที่จะดูแลผู้หญิงพิการได้ พ.ร.บ. จะพูดแต่เรื่องความพิการ ไม่ได้พูดถึงเรื่องเพศ”

นโยบายหลุมพรางสิทธิ

การสร้างนโยบายคนพิการในประเทศไทยยังไม่ได้สร้างหรือกระตุ้นให้คนพิการเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน นโยบายที่เน้นนโยบายสร้างและคิดขึ้นไม่ได้ตรงตามความต้องการที่แท้จริง แม้ว่าจะช่วยเพื่อการดำรงชีวิตแต่ก็สร้างค่านิยมเป็นผู้รับของคนพิการ

“ในบ้านเราให้เบี้ยความพิการไม่ได้กระตุ้นให้คนพิการทำอะไรเลย ให้เพื่อให้อยู่กับบ้านอย่างสบายมีเงินใช้ แต่ในต่างประเทศเบี้ยความพิการคือเบี้ยที่กระตุ้นให้คนพิการออกใช้ชีวิตนอกบ้าน คนพิการที่ออกมาทำงานได้รับเบี้ยยังชีพมากกว่าคนพิการที่นอนอยู่บ้าน เพราะเขาต้องมีค่าใช้จ่าย ค่าเดินทาง ค่าผู้ช่วยเหลือ”

กรณีศึกษาที่ 15

เพศชาย ภูมิลำเนาจังหวัดนครปฐม ระดับการศึกษาอนุปริญญาด้านครุศาสตร์ สาเหตุความพิการ ประสบกระดูกต้นคอแตกไปทับเส้นสันหลัง เป็นอัมพาตค่อนข้าง

เปลี่ยนภาวะเป็นพลัง

การใช้ชีวิตกับความพิการไปวัน ๆ ทำให้เขาได้มองเห็นการดูแลของครอบครัวและเห็นว่า หากไม่ช่วยเหลือและพัฒนาตนเอง ก็จะเป็นภาระของครอบครัวอย่างนี้ตลอดไป

“รู้สึกที่เราน่าจะเป็นภาระให้กับคนในครอบครัวค่อนข้างมาก ต้องดูแลป้อนข้าว ป้อนน้ำเราอยู่ทุกวัน”

“จะคิดไว้เสมอว่า เราคือภาระจะจัดการภาระได้อย่างไร จัดการอย่างไรให้เรามีคุณค่าในครอบครัวได้”

“แสดงศักยภาพให้คนในครอบครัวเราเห็นว่าคนพิการอย่างเราก็ทำได้ เราก็จัดการได้ ครอบครัวอาจจะคอยห่วงใย และจะคอย ๆ ลดลง เราทำอะไรเป็นประโยชน์ไม่ได้เป็นภาระ แต่ลดภาระของครอบครัวด้วย”

ผู้ช่วยเหลือ เพื่อพาออกสู่สังคม

หากคนพิการมีความเข้มแข็ง พร้อมที่จะออกสู่สังคมได้ แต่ไม่ได้หมายความว่าคนพิการจะสามารถทำอะไรได้เองเต็มตามศักยภาพทุกประการ จำเป็นต้องมีผู้ช่วยหรือความพิการ หรือ Personal Assistant เพื่อลดภาระของคนในครอบครัว และส่งเสริมศักยภาพคนพิการในการใช้ชีวิตประจำวัน

“กลับไปบ้านเราก็เริ่มหาผู้ช่วยเหลือ หรือ P.A. เพื่อช่วยเหลือกิจวัตรประจำวัน จึงเริ่มกล้าออกมานั่งหน้าบ้าน”

คนพิการที่มีคุณค่า

การได้ทำประโยชน์เพื่อสังคมจะทำให้คนพิการจะรู้สึกว่าคุณค่าและนำศักยภาพของตนเองมาใช้ได้อย่างเต็มที่

“คุณค่าของมนุษย์ คือ ทำประโยชน์แก่คนอื่น เมื่อเราพิการก็คิดว่าทำอย่างไรจะจัดการความพิการ ลดภาระและเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นรวมทั้งครอบครัว จนกระทั่งทำงานเพื่อนสังคม ช่วยรณรงค์กฎหมายเกี่ยวกับคนพิการ เขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์ ก็ถ่ายทอดเพื่อนคนพิการถ่ายทอดเรื่องคนพิการให้สังคมได้รับรู้”

ความพิการที่ควรแก้ไข

การแก้ไขให้คนพิการสามารถเข้าถึงโอกาสได้นั้น ควรแก้ไขในสิ่งที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ คือ สิ่งแวดล้อม และ สิ่งอำนวยความสะดวก มากกว่าแก้ที่ความพิการของบุคคล

“สิ่งควรแก้ไขและแก้ไขได้ คือ ปัญหาอุปสรรคที่มากกระทบกับความพิการ เช่น สิ่งอำนวยความสะดวก ท่าทีของคนในสังคม การไม่ให้โอกาส สภาพความพิการของปัจเจกบุคคลแก้ไขไม่ได้”

นอกจากนั้นคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จากการมองเห็นว่าคนพิการสามารถดำเนินชีวิตได้เหมือนคนทั่วไปในสังคม ก็จะแก้ไขทัศนคติที่เชื่อว่า คนพิการอ่อนแอและขาดศักยภาพ

“คนในสังคมได้เรียน คนพิการก็ต้องได้เรียน อยากจะเดินทางต้องมีโอกาสได้เดินทางไปไหนมาไหนอยากจะดูหนังเราก็ต้องทำได้ ทำกิจกรรมแบบคนในสังคมที่เขา มีชีวิตครอบครัว ชีวิตทำงาน ท่องเที่ยว ไปสวนสาธารณะ”

กระบวนการกลุ่ม สร้างคนพิการเข้มแข็ง

จากประสบการณ์ในการทำงานด้านคนพิการ เช่น จัดตั้งกลุ่ม Self-help ของคนพิการ การอบรมเพื่อสร้างผู้นำคนพิการ และทราบถึงการสร้างโอกาสและพิทักษ์สิทธิได้โดยการใช้พื้นฐานด้านกฎหมาย เช่น ความพยายามให้คนพิการเข้าถึง พ.ร.บ. การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 (พ.ร.บ. เกี่ยวกับความพิการในสมัยนั้น) เนื่องจากคนพิการรุนแรงอีกมากที่ยังเข้าไม่ถึง พ.ร.บ. ฉบับนี้ เพราะความช่วยเหลือและนโยบายต่าง ๆ จากรัฐยังไม่เอื้ออำนวย และไม่สามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตได้

“เบี่ยยังชีพก็ไม่ได้ช่วยอะไรเขาได้ ไป ร.พ. ค่าใช้จ่ายก็สูง ผู้ช่วยก็ไม่มี อาบน้ำทำอะไรเองไม่ได้ อยู่โดดเดี่ยว ถูกทอดทิ้งอยู่กับบ้าน”

ดังนั้นจึงเริ่มจัดตั้งชมรมคนพิการนครปฐมและจัดตั้งศูนย์ประสานงานคนพิการในชุมชน เน้นทำงานกับคนพิการโดยเข้าถึงบ้าน พยายามผลักดันให้คนพิการเข้าถึงสิทธิ พร้อมบทบาทในการประสานงาน

“ได้รับแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการและตั้งศูนย์ฯ เพื่อเป็นศูนย์กลางให้คนพิการมาพูดคุยกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง”